NR 1 1977

SÖRMLANDSLÅTEN

ISSN 0346-2595

Till Södermanlands Spelmansförbunds medlemmar

Av varmaste hjärtan vill vi tacka er alla kära medlemmar i Södermanlands Spelmansförbund för vackra blommor, för många fina minnesgåvor och för er hjälpsamhet och stöd under en svår tid vid vår älskade Makes och Faders, Gustaf Wetter, sjukdom och bortgång. All vänlighet och alla trösterika ord känns för oss så värmande gott.
Tack!

Millis Wetter och Barnen

INNEHÅLL

Med anledning av Gustaf Wetters bortgång har SÖRMLANDSLÅTENS temaserie om olika sörmländska bygder tillfälligt brutits. I nr 2/77 kommer dock Strängnäs-traktens traditioner att presenteras och i nr 1/78 är det dags för Södertörn.

2 Om Gustaf Wetter

4 Jag, Gustaf Wetter

10 Om fåglasång och annan fälåt, skrock, skrömt och trolltyg i svensk folkmusik

12 Ur uppteckningarna

18 Gustaf Wetters uppteckningar 1917-1968

19 Till Gustaf Wetters minne

20 När de tu blevo ett

24 Gustaf Wetter överlämnade Vingåkerslåtar

28 Bibliografi

Gustaf Wetter med sin skolklass utanför Södra Skolan.
Foto från början av 1940-talet

Omslagsbild: NÄCKROS
Foto: Styrbjörn Bergeldt

SÖRMLANDSLÅTEN distribueras till medlemmarna i Södermanlands Spelmansförbund och Sörmländska Ungdomsringen. Utomstående kan prenumerera på Spelmansförbundets cirkulär (inkl. SÖRMLANDSLÅTEN) för ett år genom att sätta in kr 15:-- på postgiro 12 24 74 - 0, adress Södermanlands Spelmansförbund. Skriv "Cirkulärprenumeration" på talongen!

Upplaga: 1.750 ex

Utkommer 2 gånger per år

GUSTAF WETTER

Med det här numret av SÖRMLANDSLÅTEN har vi försökt ge en bild av en människa som vi höll mycket av. Men att beskriva Gustaf Wetter med ord är mycket svårt, han var på något sätt så många personer i en.

DEN IDOGE FORSKAREN

Gustaf Wetter var en forskare av sällsynt slag. Han parade forskarens nit och hängivenhet med en sprudlande fantasi och en osedvanlig logik. Ett bra exempel på detta har vi tagit med i detta nummer Det är berättelsen om gamla seder och bruk "När de unga tu blevo ett", första gången publicerad 1931. Man kanske kan klassificera det som ett ungdomsverk, men redan där finns alla ingredienser.

Ett annat bra exempel är artikeln om Tystbergavisan, publicerad i SÖRMLANDSLÅTEN nr 1/1971.

Det finns många andra bra exempel på Gustafs författar- och forskargärning. Sist i bladet finner du en bibliografi, lång men säkerligen inte komplett. Vi är tacksamma om upplysningar beträffande saknade artiklar.

GUSTAF WETTER SOM UPPTECKNARE

Vännen Gustaf var en av landets främste upptecknare, och hans efterlämnade material ger klart belägg för detta.

Vad var det då som var så bra? Jo, Gustaf Wetter insåg före de flesta att det inte enbart var melodierna som var intressanta, utan även t ex stråkföring, rytmik, tempo och funktion.

Uppteckningarna visar dessutom att han var oerhört intresserad av det sociala sammanhanget. Idag kanske detta inte låter så märkvärdigt, det är många som är, eller åtminstone säger sig vara, intresserade av det sociala sammanhanget, men då bör man betänka att Gustaf började sin upptecknargärning som sextonåring, alltså redan 1917.

Vi tycker att Gustafs ord och kommentarer räcker mer än väl som underlag till hans upptecknargärning och avstår därför från egna kommentarer.

GUSTAF WETTER SOM MÄNNISKA

I en artikel, "Jag, Gustaf Wetter" låter vi Gustaf med egna ord berätta om sin barndoms- och uppväxttid.

Materialet är delvis hämtat från radio-

programmet Svenska Öden från 1971.

Givetvis har vi många egna minnen av Gustaf som människa, t ex Gustafs sätt att stödja oss när vi båda kom in i förbundsstyrelsen. Gustaf var hela tiden beredd att ställa upp som rådgivare men samtidigt oerhört mån om att våra egna idéer skulle gälla. Det var verkligen hjälp, inte påverkan, som var det viktigaste.

Något som bra speglar Gustafs personlighet är hans sätt att skriva brev. Och han var en flitig brevskrivare.

I sina brev var han sig själv och oavsett om han var arg eller glad när han skrev, så var breven små mästerverk såväl stilistiskt som innehållsmässigt.

För att ge några prov på hans mustiga brev lämnar vi nedan några utdrag ur brev vi fått.

Vi överlämnar det här numret av SÖRMLANDSLÄTEN med varm hand till läsaren och hoppas att du ska finna något av Gustafs anda när du läser det.

För oss har det helt enkelt varit en mycket kär plikt!

Henry Sjöberg Arne Blomberg

En Fil.Lic. Hidemark, ett fruntimmer, på Nord. Museet, ringde mig och frågade, om jag visste spelmannens namn på J.A. Wallanders berömda målning Bruden skålar , skåss och studie till Bröllopsdans i Österåker . / Se Anna -Stina Bergman - Hals , plansch 25./Jag vet det. Han hette Skutt-Kalle. Jag har det efter hans egen dotter, som levde på ålderdomshemmet i Österåker så sent som för 5 år sedan, då jag träffade kvinnan . Nord. Museet ska om c:a en månad ha en utställning om ett sörmländsk allmogehem, och då ska Wallanders tavla vara med. Bandinspelningen med äkta musik av Skutt-Kalle trodde hon sig kunna få från Sveriges radio. Jag hänvisade det lärda fruntimret till Blomberg och Sjöberg och hon kommer att ringa upp snarligen, om hon inte redan gjort. Hjälp henne'! Jag fruktar annars, att Sveriges radio ger herne Sparf-Pars polska med kommentarer av Knis-Karl. Man kan frukta det mesta.

Ja, detta var en liten del av vad jag har i huvet, just nu.

Fridens tulipanarosor! Hälsa Edra respektive ömt älskade!

Vännen

Gustaf W.

"Jäkla rike, stil min vän!
Bortglömd vila får du ej igen!"
Var rädd om Dig och arbeta inte
ihjäl Dig! Hälsan är dyrbar, det
har jag funnit, som varit frisk och stark
i nära 75 år.

Tack för Dina vänliga deltagande ord! Det kunde ju ingen ana den 24.3, att det skulle sluta så olyckligt med att en lilltå kapades. Det är då sannerligen genom många sorger och bedrövelser man skall ingå i Guds rike .....

Innocue vivito! Dominus te videt, colis satane! / Lev oförvitligt. Gud ser Dig, Din satkole! / Floreant pacis rosae tulipanum in iternem vitae tuae! / Måtte fridens tulipanarosor blomstra på Din levnads stig ! /

HÄLSA DIN AVGJORT BÄTTRE HÄLFT !!

Vännen

Gustaf W.

Jag, Gustaf Wetter ...

EN SJÄLVBIOGRAFISK ARTIKEL OM GUSTAF WETTERS BARN- OCH UNGDOMSÅR, SAMMANSTÄLLD AV MATERIAL FRÅN RADIOPROGRAMMET SVENSKA ÖDEN (1971) SAMT GW:S UPPTECKNINGAR AV BLINDE JANNE OCH JOHAN WETTER

Jag är född 1901 i Gränna socken i Vista härad. Jag var nummer fyra av så småningom tolv syskon.

Mina tidigaste minnen domineras givetvis utav far och mor, som sannerligen hade ett hårt liv, men ändå hade en ovanlig förmåga att skapa harmoni omkring sig, att skapa glädje omkring sig med de allra minsta medel och de kunde verkligen förvalta det lilla pund de hade på det bästa sätt.

Jag har fått i arv denna kunskap, att lyckan framförallt ligger i något som heter förnöjsamhet. Det lärde mig min mor och min far, som var gladlynt och en god spelman.

Vi bodde i ett, ja man kanske inte kunde kalla det torp, men ett litet friköpt ställe, som med nöd och näppe kunde föda en ko. Det var ju för litet att leva av vartefter barnaskaran växte, så far sysslade med att snickra och han var framförallt skicklig i att göra laggkärl. Han behövde aldrig mäta med någon tumstock utan han hade det i fingrarna och jag är än idag på ålderns höst full av beundran för hans märkliga handaskicklighet, som var typisk för smålänningarna som växte upp och måste kunna göra allting med sina händer.

Hyvelbänken hade han i det lilla köket och där jobbade han. Virket förvarade han på vinden så det skulle vara torrt och fint. Han gjorde alla sorters bykkärl och byttor. Dessa blev ju så småningom utkonkurrerade av galvaniserad plåt, men i början av 1900-talet levde han på detta.

Han lånade en häst så att han kunde forsla sina väldiga bykkärl. Så sålde han dem på marknaderna i Gränna, Adelöv och Vireda. Men det kunde inte bli så mycket och när han var ute och byggde ladugårdar och sådant där, kunde det inte heller bli så stor slant över.

Han var förresten med och byggde den där märkliga järnvägen, som gick mellan Huskvarna och Vireda och den har jag förresten själv åkt med en gång och det var 60 cm spårvidd. Jag kommer ännu idag ihåg två märkliga upplevelser, om jag nu får hoppa dit, om teknikens under och det var första gången vi åkte båt från Örserums brygga till Hultrum på sjön Ören. Det fanns en liten båt där då.

Jag var mycket mallig, för pappa han kände maskinisten, så jag fick gå ner i maskinrummet och se hur pistonger och hävstänger arbetade, och vi kom över sjön utan att ro med några åror.

Se'n kom vi till Hultrum och det enda jag minns från detta Hultrum (det var nämligen en station på vägen Vireda -Huskvarna) var ett litet lokomotiv. Det var inte större än att när far stod bredvid, så kunde han lägga handen på skorstenen. Men jag hade då aldrig sett något så märkvärdigt för det fräste och pustade. Det var min första bekantskap med ångmaskinen.

Den andra bekantskapen med teknikens underverk var det första bilen jag såg. Då var jag sex år och gick i skolan och hade den allra mest förtjusande lärarinna, som tog hand om oss barn. Det är fel att de här byskolorna skall försvinna, för de var en kulturhärd för bygden, särskilt om man hade en så märklig lärarinna som jag hade. Vi lekte på skolgården och utanför där gick landsvägen mellan Gränna och Tranås. Rätt som det var fick vi se ett moln i fjärran och då klappade lärarinnan i händerna och sa: "Kom barn, så ska ni få se något mycket märkligt". Alla ungarna klättrade upp på en gärdsgård och tittade och så fick vi se någonting vi aldrig kunnat drömma om. Det kom något fordon och det dånade och det rök och det gick fram med en väldig hastighet, fortare än en karl kunde springa, och framtill satt det en gubbe med ett hjul i handen och en väldig huva på huvudet. Jag tror att det var en passagerare också och innan vi visste ordet av så var det där konstiga fordonet förbi oss. Det var min första bekantskap med bilen.

Det gick inte att försörja sig på det lilla ställe där vi bodde. Jag får verkligen säga, att det fanns en extraförtjänst som min far hade, som ingen annan i bygden hade. Han hade förmåga att laga gamla dragspel. Det var nämligen så, att den tidens musik bestod mest i att man spelade på gamla magdeburgerspel. När man ryckte och slet i det där, så blev bälgen trasig och luften kom ut och det gick inte att spela och - vad ännu värre var - det blev ostämt.

Min far var ovanligt musikalisk. Jag tror att han hade absolut gehör, för han behövde inte använda stämgaffel. När han spelade hade han en absolut osviklig känsla för rytm och takt som jag aldrig hört någon annan människa ha vid trakterande av dragspel.

Han kunde stämma ett dragspel. Då tog han bort den där lilla tungan, det var en liten metallskena som inte var mer än ett par millimeter. Om den var för hög filade han den närmare skruven och var den för låg så filade han den upptill, då vibrerade den fortare och innan en timma hade gått så var dragspelet lagat, bälgen var ihoplimmad och det stämde alldeles perfekt och så kom drängen tillbaka och det kunde hända att min far fick en så fruktansvärd summa som en hel tvåkrona för detta arbete.

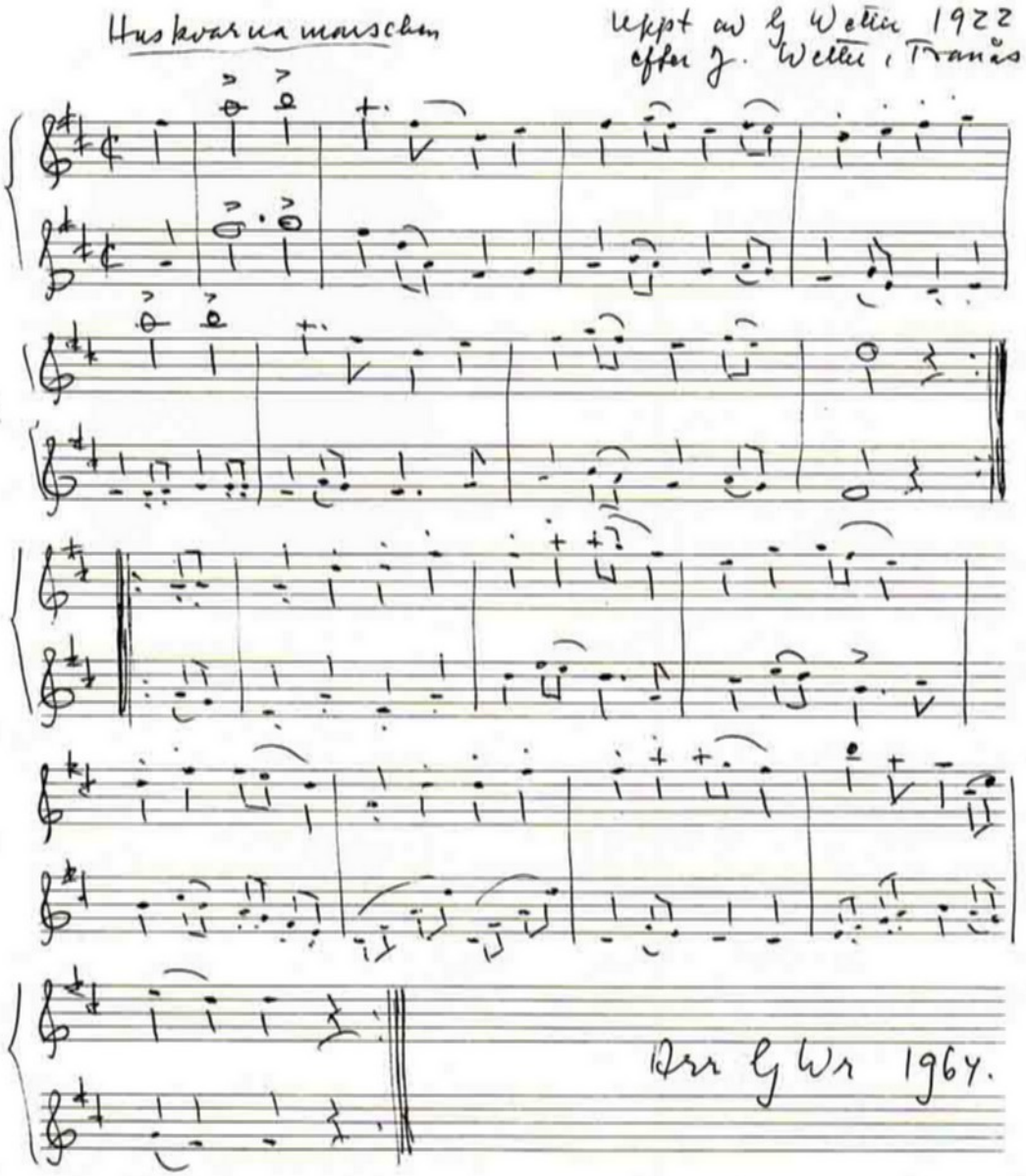

Men det räckte ju inte ändå. Under vintern fick vi äta så mycket rovor vi ville, för det var ju billigt, och givetvis plockade vi lingon i stora mängder. Rovorna var bra, min mor visste tydligen redan då vad C-vitaminer var, så vi räddade oss på det viset. Men givetvis var det dåligt med kläder. Vi fick gå barfota tills det frös och den ene fick ärva den andres kläder, den saken var alldeles given. Man fick lära sig arbetsamhet framförallt, det var ju nödvändigt, och att vara rädd om saker och ting. Men trots knappheten rådde förnöjsamhet och glädje. Det minns jag från min tidigaste varndom.

Men så småningom kom de underfund med att det inte gick att resa omkring på bygden och arbeta och låta mor sköta om alla barnen och kon hemma. Då fick far arbete i närmaste stad. Ja, den närmaste staden var Gränna, men så fanns det en stad till med lite större expansionsmöjligheter och det var Tranås. Då sa mor att vi flyttar dit och så skedde också 1909 och där kom så min egentliga skolgång.

Flykten från landsbygden satte för min del in redan 1908-1910. Nu på äldre dagar händer det att jag en gång per år kommer ner till den bygden där jag är född och det är ju den mest typiska avfolkningsbygd. Om man kommer till den trakt där min far är född, så ser man bara skog och nedlagda gårdar.

Jag kan nämna, att jag forskat i min faders släkt. Mitt namn är inget taget namn, det är ett gammalt soldatnamn och jag har funnit att mina förfäder varit soldater och tunnbindare i Gränna socken ända sedan 1754.

Så har jag fotograferat en del av de stugor och soldattorp där de bodde och då välsignar jag de här sommargästerna, som tagit hand om dem, för de har gjort de där små stugorna alldeles förtjusande, så det är en fröjd att se på dem. Men hälften av dem är bortglömda och det enda som finns kvar är kanske en grushög eller ett plommonträd, kanske en syrenberså, som visar att där har varit en familj som strävat i många, många år. Om dom gäller förvisso: "Deras medel ej sig sträckte, till ett liv i överflöd. De dogo nöj-

da om det räckte, till varje dag en beta bröd." Men det var sannerligen knappt att det gjorde det.

Jag och mina syskon har i alla fall alltid fått äta oss mätta, hur konstigt det än har varit. Även under den hemska tiden 1914-1918, med den brist på mat som var då, så fanns det dock mat hemma. Konstigt nog. Det är ett bevis för vad en duktig mor kan göra för sina barn.

Ja, ifråga om skolan kan jag ju säga att jag är till yrket folkskollärare och mina sista tio år innan jag pensionerades har jag varit ämneslärare. Jag kan säga att jag hela mitt liv gått i skola och senast igår (april 1971) vikarierade jag för en sjuk kollega. Men det skall nog inte bli så många gånger till, för dels är jag för gammal och förstår mig inte på det här nya som de väldigt vise och förståndiga i skolöverstyrelsen ger direktiv om, och dels orkar jag inte med det längre. Men annars har jag aldrig haft några svårigheter med disciplin, för det är det viktigaste för en lärare. Ja, det allra viktigaste som lärare är att man själv tycker om barn och visar det. Då löser sig nästan alla problem senare.

Jag tror nog att jag hade ganska lätt för mig. Jag kunde ABC-boken utantill innan jag började skolan. Det var nog ett minus, för jag tyckte det var väldigt tråkigt med de andra som stod där och tragglade. Jag kunde nog inte läsa, men jag kunde allt som stod i ABC-boken. Det var en lycklig tid men jag fick inte tillfälle att tacka min förtjusande lärarinna, för sedan när jag blev vuxen och skulle söka upp henne var hon död.

Jag har haft förmånen under min långa skolgång att få gå i många fina skolor, men den jag anser vara bäst och som jag minns med kärlek och uppskattning, det är min första lärarinna.

Sedan så fick jag som sagt var gå i skola i sta´n och det var skillnad det, för det var redan på den tiden så kallad A-skola, dvs att en lärare har en klass och så skedde också i småskolan. Jag kom till en, jag tror att hon hade det förtjusande namnet "Nypa-Lena", för hon nöp ungarna så alldeles förskräckligt, så de var blåa och gula på armarna. Jag kom in där och hade ju bara gått ett år. Jag skulle gå i andra klass i småskolan och det första jag fick i läxa var hela multiplikationstabellen plus lillkatekesen och de tio budorden med förklaringar. Det skulle jag lära mig till dagen därpå och det kunde jag inte klara, fast jag läste och grät hela natten och mor hjälpte mig, men det gick inte. Men ärligt sagt blev den lärarinnan och jag mycket goda vänner och multiplikationstabellen lärde jag mig och det anser jag mycket viktig, för kan man den så kan man mycket av matematiken. Det finns elever nu, som går i sjunde och åttonde klassen och som måste ha en tabell framför sig för att veta va 7x8 är. Frågar man va 8x9 är, så svarar de att det är lite mer än 70. Det är den nya, moderna matematiken, som inte jag begriper och som jag inte anser vara någon exakt kunskap.

Blinde Janne (1843-1926)

Vad beträffar lillkatekesen kan man säga att det gick till överdrift, men inte kan man säga att ordförrådet blivit bättre hos den svenska ungdomen genom att man tagit bort bibelkunskapen, katekesundervisningen och psalmboken. Man märker sannerligen att de har ett mycket fattigt ordförråd.

När jag gick i folkskolan hade jag en alldeles förträfflig lärare, som förresten började lära mig spela fiol. Jag minns honom med stor glädje. Detta fortsatte jag med under min tid på gymnasiet och jag lärde mig spela fiol hjälpligt.

Kristendomsundervisning hade vi den första timmen varje dag under den första tiden. Ena dagen hade vi biblisk historia och andra dagen hade vi katekesen och så hade vi en stadig morgonbön på femton minuter varje dag. Det hade vi också i realskolan och jag minns med vördnad min kristendomslärare, Anders Johan Berg. Det var sannerligen en man som man såg upp till.

Se´n var det så lyckligt att jag fick fortsätta och gå i fyraårig realskola, men jag slutade efter tre år. Då hade min äldsta syster gift sig och flyttat till Stockholm och hon sa´ att Du får komma till Stockholm och bo hos mig, så Du kan gå på läroverket. Och jag var nog djärv för att inte säga dumdristig att gå tre år i gymnasiet och därför läste jag latin och andra saker ensam på sommaren och konstigt nog så klarade jag det. Jag klarade latinen och jag klarade matten och jag tror att jag klarade tyskan också, men alla pluggämnen, kristendom, geografi och sånt där, dabbade jag mig på. Jag kallades in till rektor och han tittade på mig och undrade vad jag var för en kämpe som kom från landet och vad jag skulle göra på Norra Latin. Men han var mycket vänlig och sa att det var bra gjort att Du klarat det här, men jag ska råda Dig som gammal skolman att gå Du i första ring och gå i vanlig takt och det gjorde jag.

På den tiden försörjde jag mig genom att ge privatlektioner dels för bättre mans barn som hade svårt att följa med - jag läste läxor med dem i realskolan - och jag läste med mina klasskamrater, särskilt i matte och även latin.

Sedan blev jag student och jag ville bli läkare. Men vad skulle en pojke göra, som inte kunde få låna fem öre och jag kom hem till min hemstad igen och gick och hälsade på min gamla skollärarinna och berättade att nu kunde jag både multiplikationstabellen och lillkatekesen.

Första terminen efter det att jag blivit student försörjde jag mig genom att spela på bio och jag hade en väldig inkomst på 32 kronor i veckan. Men musiken blev därefter. Jag hade visserligen tagit fiollektioner av en hovkapellist i Stockholm, men jag erkänner villigt att det var dålig musik. Man skulle ju välja stycken och vi hade ett väldigt notförråd. Rätt som det var kom det några hästar springande och då skulle man givetvis ha någon livlig sak i lämplig takt. Sedan kanske det var en förtjusande kärleksscen och då skulle man ha en sats i andante och så där. Det var sannerligen inte så lätt att skifta. Men ledningen var belåten och jag fick åtta kronor per gång.

Från min allra tidigaste barndom är mina minnen förknippade med sång och musik. Min mor, Hedda Wetter, född Johansson (1873-1941), var mycket musikalisk och hade god sångröst. Hon hade då sannerligen annat att göra än att sjunga under sitt strävsamma liv, men intresset och förståelsen för musiken följde henne under hela livet.

Hon var gift med Johan Wetter (1869-1938), en bemärkt spelman i Gränna-trakten. Båda var födda i Gränna socken, mor i Örserums Västergård, far i Riddersnäs.

Far trakterade både fiol, flöjt och dragspel och på det sistnämnda var han mästare. Han hade ett mycket gott musiköra och en utpräglad känsla för rytm, som vittnade om de otaliga gånger han spelat till dans i vägaskäl, på landsvägsbroar och, om det var riktigt fint, på lekstugor och logdanser.

Från min tidigaste barndom, jag var nog bara i 4-årsåldern, har jag ett livligt minne av fars spel. Vi bodde då på ett litet ställa i Gränna socken, i Knopparp, Gränna lf. Far hade arbete som byggnadssnickare i bygden och kom hem på lördagskvällarna. Jag var då en sommarkväll ute med mor i hagen och letade efter vår enda ko, som sprungit sin kos. Mor var trött och ledsen. Jag hade det liksom på känn, trots att jag var så liten. Men så med ens hörde vi båda en skön melodi och mor började genast få en spänstigare och hurtigare gång. Hon tog mig i handen och vi stannade och lyssnade båda. "Far är hemma," sa hon och log så vackert. Han satt på förstugetrappan och blåste flöjt. Det var en vals han spelade. När jag blev äldre, tecknade jag upp låten. Jag har visuellt minne. Varje gång jag spelar denna melodi, ser jag framför mig min far sitta på förstugekvisten och blåsa i sin flöjt en ljuvlig, stilla sommarkväll och kommer ihåg, hur jag med min hand i mors skyndade hem för att välkomna honom.

VALS efter Johan Wetter — Uppteckning: Gustaf Wetter

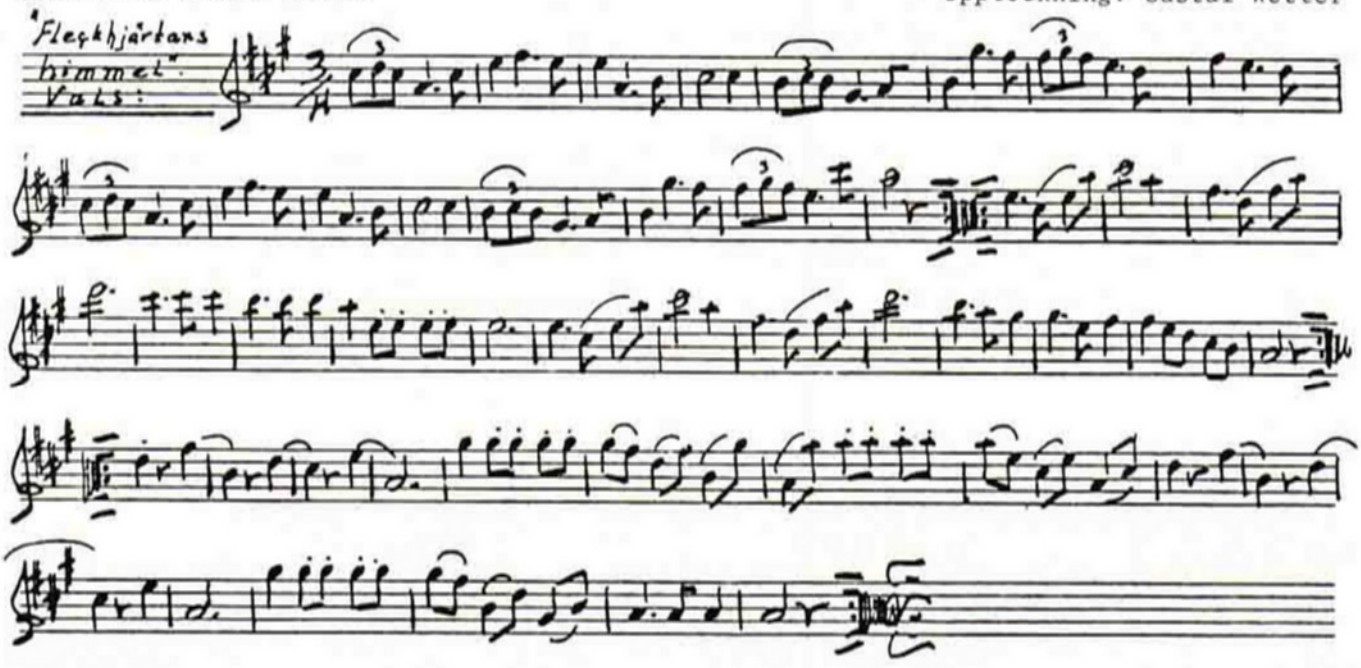

Det var denna låt som far spelade på förstutrappen i Knopparp 1905. Jag har alltid älskat denna lilla vals. Jag var nog förmäten att spela den solo på en folkmusikafton på Musikaliska Akademien långfredagen 1925. Far uppgav, att valsen var efter "Köskamågen Holmgren", varifrån han nu var.

Mina första erfarenheter som upptecknare fick jag hos Blinde Janne (1843-1926). Han hette egentligen Jan Knut Johansson-Wristel. Han var född blind. Den blindföddes levnad hade två följeslagare, som inte lämnade honom under hela hans jordevandring mörker och fattigdom.

Som femåring fick han tag i en fiol, som han lärde sig traktera hjälpligt. Som äldre tjänade han sitt knappa levebröd som spelman på auktioner, marknader och danstillställningar samt, icke att förglömma, på båtutflykter med Motala Express till Jönköping och Visingsö.

När Janne spelade, hade han fiolen tryckt mot bröstet, stråken grep han med ett stadigt grabbatag runt tagel och frosch, vänstra handloven var tryckt mot fiolhalsen och det verkade som om han alltid spelade i andra läget. Det var mer än besynnerligt, att han kunde locka fram sådana toner och relativt komplicerade melodier ur sin fiol, som han dock gjorde.

Det var marknad i Tranås. Jag var i tolvårsåldern och hade fritt från skolan. Jag var glad och lite smått mallig, ty jag var kapitalist och kände med tillfredsställelse och välbehag klangen av två femöringar, som klirrade och gjorde sig påminta om sin existens i min byxficka. De skulle snart bli omsatta i knäck eller karameller, som fanns i stor myckenhet i de många marknadsstånden.

Jag gick Storgatan söderut och kom till Lilla Torget och där stod Blinde Janne och spelade. Sitt plommonstop hade han lagt framför sig och några kopparslanter hade några välvilliga åhörare lagt i hatten. Jag stannade och lyssnade och kände igen varenda melodi. Far spelade ju hans låtar. För mig var detta en underbar musik och jag förvånade mig över att inte fler stannade och lyssnade.

Men så hände plötsligt något. Två fulla bonddrängar kom raglande och skrålande och fick syn på den blinde spelmannen. De satte kurs mot honom, avbröt honom och visade sin goda uppfostran genom att börja okväda den stackaren. Det slutade med att de två fyllhundarna tog upp plommonstopet, kastade bort kollekten och - spottade två stora loskor i hatten. Jag stod och tittade på och kunde inget göra. Jag började gråta och sprang förtvivlad hem till mor, som undrade vad som stod på, när jag kom hem och grät. När hon fått reda på förhållandet, sa hon, lugnt och resolut: "Gå du till torget och tag med dig Blinde Janne hem!" Så skedde.

Hemma blev Janne väl ompysslad, och sedan far kommit hem från jobbet och fått något till livs tillsammans med vår käre gäst började en konsert, som jag kommer ihåg än i dag. Den marknadsdagen slutade trots det ledsamma intermezzot synnerligen durbetonat för Blinde Janne.

Annars var det inte ofta fallet. Det hörde liksom till att man skulle håna spelmän. "Varder spelman slagen, det skall alltid ogillt varda" står det i Västgötalagen från slutet av 1200-talet. Spelmannen, lekaren, hade inte större rätt än en hudstruken trälinna, dvs ingen rätt alls. Det fick jag erfara den där dagen på marknaden i Tranås. Då knöt jag näven i byxfickan i vanmäktigt raseri och lovade mig själv högtidligt, att jag under hela mitt liv skulle göra allt för att skaffa spelmän bättre anseende. Jag har gjort och kommer att göra allt vad i min förmåga står för att infria det löftet.

År 1917 besökte jag Blinde Janne i Gränna. Jag hade då blivit gymnasist i Norra Latin i Stockholm och hade tagit fiollektioner av en hovkapellist. Jag var således en lärd man. Hos gelbgjutarmästaren Viktor Fong träffade jag Janne, där han drog en svarv. Det var den tidens elektriska motor i Gränna. När Janne fick höra, att jag var Johan Wetters pojke, slutade han med sitt vevande och ledsagade mig till sitt hem på Bergsgatan.

Jag tecknade upp ett par enkla låtar. Så spelade den blinde en låt med en repris, som hade ojämnt antal takter, jag tror det var nio i stället för åtta. Jag var, som jag förut nämnt, en lärd ung man, som läst lite musikteori, och anmärkte lite försynt: "Det här blir nio takter. Det stämmer inte." Janne fnyste föraktfullt åt Johan Wetters oförskämde son, gjorde i ordning en stor sats av saliv och det svarta, grovkorniga snuset och svarade korthugget: "Dä stämmer, din lue", och så spottade han en väldig stråle. Jag satt som väl var inte i vägen för projektilen. Om det var tur eller skicklighet kan jag inte bedöma, men den innehållsrika strålen hamnade perfekt i spottkoppen bredvid kakelugnen.

SCHOTTIS efter Blinde Janne Uppt: Gustaf Wetter

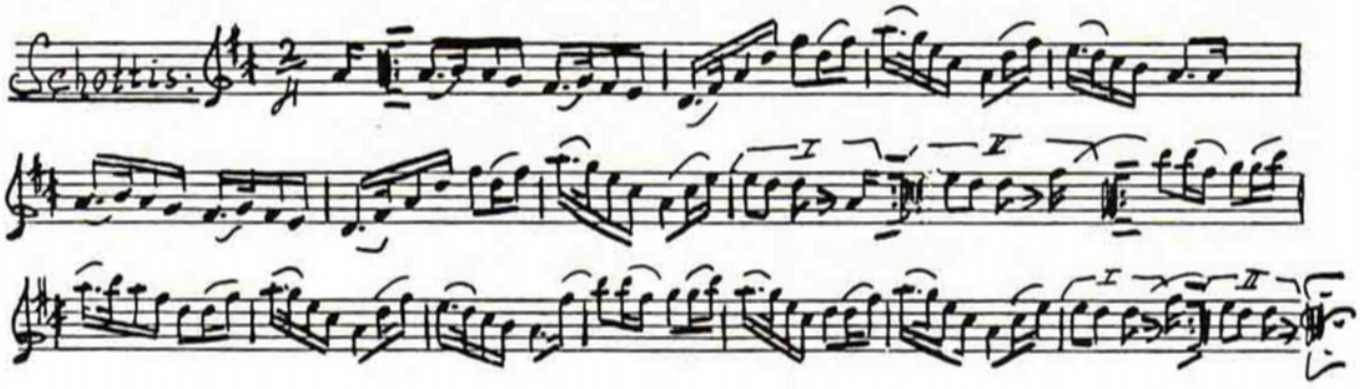

POLSKA efter Blinde Janne Uppt: Gustaf Wetter

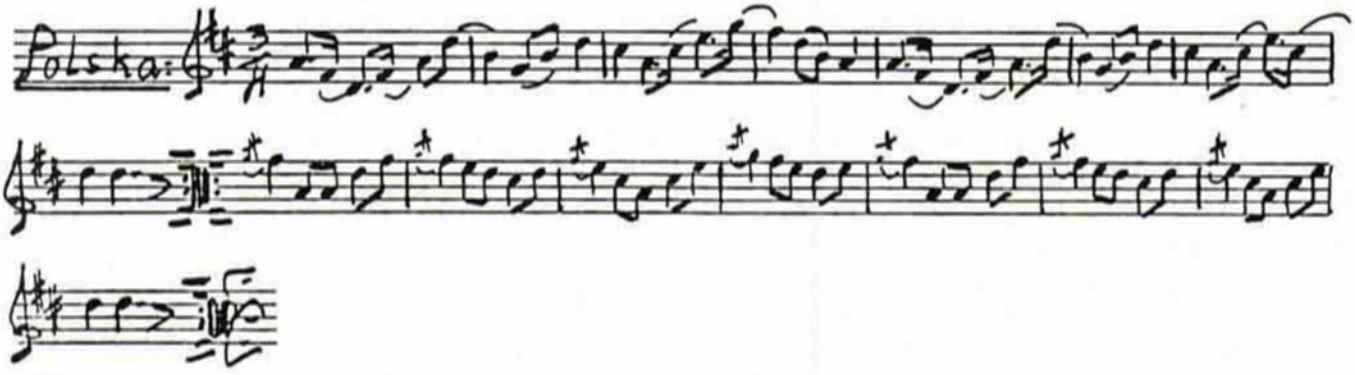

År 1922 var jag i Gränna i ett ganska pretentiöst ärende: jag hade hyrt godtemplarlokalen i sta´n och hade annonserat i Gränna tidning om att jag skulle hålla föredrag med musikillustrationer om småländsk folkmusik. Jag tog för givet att folk skulle komma i stora skaror för att lyssna till min framställning.

När föreläsningen skulle börja, hade summa tre åhörare infunnit sig: Blinde Janne, som gick in gratis på alla tillställningar i Gränna med omnejd, vaktmästaren, som sålde biljetter och ville ha betalt för detta och kvittera ut hyra för lokalen, och slutligen redaktören för Gränna tidning, som ville ha betalt för annonsen. Det var dock tre synnerligen välvilliga åhörare. Redaktören tog inget betalt för annonsen, vaktmästaren strök sin fordran och eftersom resan inte kostade mig något - jag cyklade mellan Tranås och Gränna - hade jag reskassan ograverad och den räckte till kaffe åt mig och Blinde Janne. Vid påtåren var den gamle spelmannen i god form och spelade ett par ganska krokiga polskor, som jag inte hört förut, och en Stenbockens polska för omstämd fiol (ciss, a, e, a) med pizzicati och arpeggiostråk och det imponerade väldeliga på mig då.

Jag kunde inte nog förvåna mig över att den blinde spelmannen med sin kantiga stråkföring och underliga handställning kunde tolka melodier som han gjorde.

Här lämnar vi Gustafs egen skildring av sin uppväxttid. Som ung nyutexaminerad lärare kom han till Katrineholm, där han snabbt kom i kontakt med sörmländska spelmän och deras musik. En kontakt som blev nog så betydelsefull.

Men se det är en annan historia...

VALS efter Blinde Janne Uppt: Gustaf Wetter

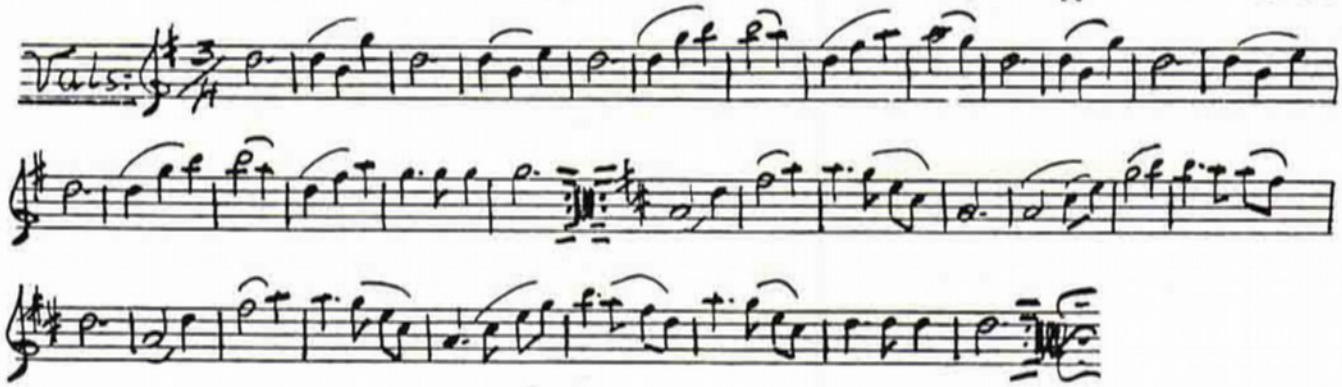

GÖKPOLSKA efter Blinde Janne Uppt: Gustaf Wetter

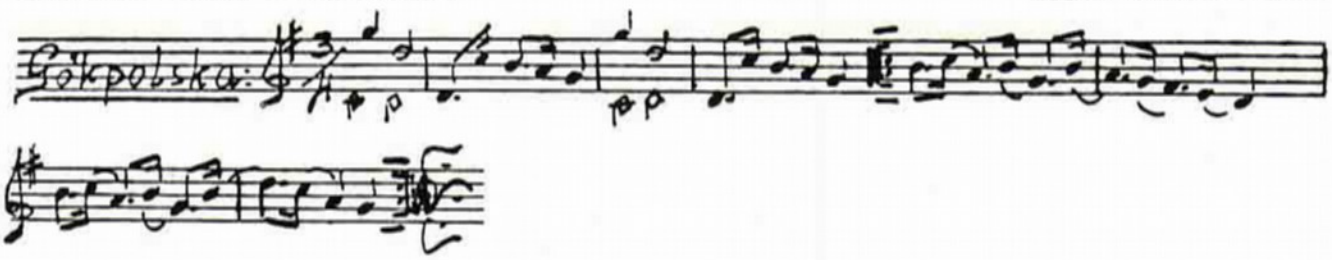

"Den har jag gjort själver," sa Blinde Janne.

Om fåglasång och annan fälåt, skrock, skrömt och trolltyg i svensk folkmusik.

I VÅRA FOLKSÄGNER HÖR MAN OFTA TALAS om näcken eller strömkarlen, som spelar hemlighetsfulla, vemodiga, trolska melodier i forsar och strömmar. Många gammal spelman har enligt sägnen lärt av näcken, helst en torsdagsnatt i nedan och som betalning kastat till forsgubben en svart katt eller svart höna. Men det var inte enbart nöjsamt att lära av näcken, även om man genom lektionerna kunde bli mästare. Friade man sig ej genom trolldom, kunde näcken genom sitt trolska spel locka spelmannen i fördärvet, och om man änskönt kom undan med livet, var det sedermera inte så gott att få någon ordning på en fiol, som använts eller inspelats för strömkarlen. Det var inte rådligt att höra en spelman spela på en fela, som använts vid en sådan nattlig lektion, helst om han blev så i spelmanstagen, att han spelade den fjortonde reprisen på näckens polska. Var ej någon snarrådig person tillstädes, som skar av strängarna på fiolen, kunde det gå mycket illa. Många dystra, hemska sägner har jag läst och hört berättas härom.

Sagorna om näcken låta oss ana ett hemlighetsfullt samband mellan naturstämningen och folkmusikens toner. Men det är ej endast den sorlande bäcken, som väcker folkmusiken till liv, också fåglars kvitter, skogarnas sus, höstkvällens dysterhet och vårens glädje kunna förnimmas i de toner, som i århundraden levat på svenska folkets läppar och i de trolska låter, som svenska spelmän framlockat ur sina felor och klarinetter, bockhorn och näverlurar. Från hedenhös har den hemlighetsfulle strömkarlen spelat i svenska forsar, och sägnerna om honom låta oss ana en svensk folkmusik, som är långt äldre än de första toner, som finnas upptecknade.

Då spelmannen i ensamheten lyssnade till fåglars kvitter, skogens sus och bäckens sorl, försökte han ofta i toner härma dylika naturljud. Härigenom har i vår folkmusik uppkommit s. k. tonmålningar. Exempel härpå äro t. ex. »Gökuttavalsen» (från Småland), där spelmannen härmar gökens kucku, »Svanpolskan» (från Gottland), i vilken låt man i underliga tongångar liksom hör svanornas vingslag och läten, »Dellens vågor» (Hälsingland) och »Forslåten» (Värmland), där spelmannen i toner söker måla vågsvallet och forsens brus. Mycket annat har spelmän i toner sökt åskådliggöra: gevärsskott, kanondunder och de sårades jämmer, kyrkklockors klang, kornas råmande, björnens brummande, trolldans och trollmarscher. En polska från Värmland bär det betecknande namnet »Göbben, käringa och dotera», och att man i den låten får lyssna till en familjeträta är naturligt.

Om gamla spelmän från fordom finns det bevarat en mängd historier och sägner. När upplysta människor för en 100 år sedan trodde att en Paganini och en Ole Bull kunde trolla, är det helt naturligt, att allmogen tillskrev sådana mästerspelmän som Lapp-Nils och From-Olle i Jämtland (den senare har för resten lärt av Ole Bull), Lomjansguten och Metbäcken i Värmland, Peckos Per i Dalom och många, många andra mästerspelmän i forna tider förmågan att kunna förtrolla åhörare och spelmansrivaler. Jag skall blott berätta två sådana spelmanshistorier av många, jag hört.

En lärjunge till ovan nämnde Peckos Per, Hjort-Anders, är en av våra duktigaste nu levande tolkare av svensk folkmusik. »Hjorten» känner många spelmän och kan oändligt med historier och sägner om hur de gamla spelgubbarna hatade varandra och förgjorde varandras fioler. En gång var det dubbelbröllop i Olasgården, och Peckos Per och Pilt Olle skulle spela på logen. Brudpolskan skulle tas först, och Per och Pilten till att stämma. Då smäller det till i fiolerna — alla strängarna brusto! Så blev det en låt uppifrån skullen. Där sitter en annan berömd spelman, Plogen, och spelar en brudpolska. Pilten fick springa efter nya strängar. När instrumenten och spelmännen äro klara, vänder sig Peckos Per med hotfulla ögon åt skullen och ropar: »Fri dej nu, om du kan!» Och så dra de med stråkarna, Pecko och Pilten. Uppifrån taket hörs en kraftig smäll: på Plogens fiol ha alla strängarna brustit! När Plogen, som tydligen kunde konsten att förgöra sin nästas fioler, litet senare gått för att hämta något trolltyg, hade han inte gått tre steg, förrän han blev stående och inte kunde röra sig ur fläcken. Det var, som om han haft en iskall träklabb över fötterna. Där stod han hela natten, tills solen gick upp. Hjort-Anders försäkrar, att allt är dagens sanning, ty han har själv sett det.

En annan gång, det var för resten så sent som sommaren 1920, då en stor riksspelmansstämma hölls på Skansen i Stockholm, skulle två duktiga spelmän söka trolla varandra. Vi kunna kalla dem A. och B. Båda var lite smått avundsjuka på varandra. B. skulle just fram och spela, då han fick syn på A., som stod och skrattade samt såg illfundig och försmädlig ut. B. blev arg och sade på sin breda dialekt: »Stå int' och skratt' du, för då kan det hända ja tröll dej, då du ska' fram». — »Akt' dej själv du», sade A. Mer blev inte sagt, men då B. skulle börja spela, fick han sendrag i ett finger och måste avbryta. När A. sedan skulle upp, fick han sendrag i ett ben och kunde inte röra sig ur fläcken, och till råga på allt kom en häf-

tig regnskur, som avbröt uppspelningarna. De omkringstående, som hade öron och ögon med sig, fingo hejdlöst roligt.

Jag vill ej i detta mitt prat om svensk folkmusik på något sätt giva någon historisk framställning av denna, men jag vill dock ej underlåta att i detta sammanhang citera den troligtvis äldsta uppgift, som finns bevarad om vår folkmusik. Den stammar från slutet av 1200-talet och finns i vår äldsta bok, Västgötalagen, i det stycke som bär överskriften: »Thætta ær lekararætter», (detta är spelmäns rätt). I översättning lyder stycket på följande sätt:

> »Varder spelman slagen, det skall alltid ogilt varda. Varder sådan spelman sårad, som med giga går eller med fidla far eller bamba, då skall man en otam kviga taga och föra henne upp på en kulle. Då skall man allt hår av hennes rumpa raka och sedan smörja. Då skall man honom giva nyss smorda skor. Då skall spelmannen taga kvigan om rumpan. Någon skall slå till med ett vasst gissel. Gitter han hålla fast, då skall han hava det goda boskapsdjuret och det njuta såsom hunden gräs. Gitter han ej hålla fast, have och tale det, som han fick, skam och skada. Begär alldrig mera rättighet till böter än en hudstruken trälinna.»
>
> (Fidla och giga var stränginstrument, det förra med flat, det senare med kullrig botten, föregångare till fiolen; bamba = trumma.)

Lekarna tycktes sannerligen ej haft något högt socialt anseende i Västergötland under 1200-talet. Måhända låg emellertid skulden hos dem själva. De voro nog i allmänhet, liksom våra dagars posetivhalare, kringströvande dagdrivare till föga glädje för den bofasta befolkningen. Många av de ovan nämnda lekarna voro nog gycklare och spektakelmakare och behandlades med gyckel — det var den tidens sätt att behandla undermåliga musikprestationer!

Det har i alla tider varit skillnad på spelman och spelman. Många har nog i »den gamla goda tiden», och även i vår tid också för resten, med rätta ej åtnjutit större anseende än medeltidens lekare. Från min barndom minns jag ett par spelmansoriginal, Luftabocken och hans bror Gustaf, som gick från gård till gård med en fiol under rocken eller i en säck på ryggen och spelade en låt för en brödbit eller någon slant. De kunde då sannerligen ej så mycket, men de hade en stor förmåga att skyla sina brister med skoj och knep. De var mera rappa i tungan än i stråken och förstod att genom skämt, gyckel och clown-konster locka folk att skratta och lätta på pungen. Berätta historier och förtrolla varandra kunde de förstås också. En gång blev de två gubbarna inbjudna till ett hem, där många människor var samlade, bland andra en konsertmästare på fiol. När Luftabocken och Gustaf undfägnats med mat och dryck, skulle de förstås spela en låt som tack för maten. Men det gick efter vanligheten jämmerligt illa. Då bad konsertmästaren få låna instrumentet, vilket beviljades. Han spelade på Luftabockens cigarrlåda så, att väl varken förr eller senare sådana toner ljudit ur den fiolen. De närvarande gav sitt bifall högljutt till känna. Även Luftabocken ville vara artig och yttrade med viktig min: — »Du är nästan lika styv som min bror Gustaf». Så duktig som Luftabocken själv kunde förstås ingen bli.

Varje bygd har nog i forna tider haft kringvandrande spelmän, som i mångt och mycket liknat medeltidens lekare och Luftabocken. En sådan var troligtvis den av Floda-bor och andra här i Katrineholmstrakten omtalade »Sjuttiåttan», en ofärdig fiolist, som jämt och ständigt skröt med, att han kunde sjuttioåtta polskor. Gubben spelade dock alltid samma melodi, vilken, liksom han själv, fick namnet »sjuttioåttan.» Låten upptecknades för omkring 100 år sedan av en kantor Rosenberg i Floda och är numera känd under namnet »Pinntorpafruns polska».

Bygdespelmannen i gamla tider var dock i allmänhet (och det bör kraftigt betonas) en synnerligen gedigen spelman. Vanligtvis hade han fått sin utbildning av någon klockare eller någon annan musikalisk person, och detta i förening med gott musiköra, sinne för takt och rytm samt förståelse och hängivenhet för de vackra låtarna satte honom i stånd att väl utöva sitt yrke på bröllop, gästabud och lekstugor. Bygdespelmannen har haft den största betydelse som musikalisk kulturspridare bland folket. Under folkmusikens blomstringstid åtnjöt han anseende som en riktig konstnär, högt aktad och vida känd. I sin anspråkslösa boning mottog han bud och hälsningar från både bönder och herremän. Det var icke blott till kalas och bröllop i de stora bondgårdarna han beställdes; även i herrgårdarna och småstädernas borgarhus var det han, som angav tonen under festligheterna. Emellan festerna satt han på sin fritid hemma i sin stuga och förkovrade sig. Ibland spelade han över de gamla låtarna, och någon gång komponerade han nya. En duktig spelman från Hälsingland, From-Olle, komponerade två polskor till varje bröllop: en för brudgummen och en för bruden. Många spelmän voro i likhet med From-Olle utrustade med rent sällsynta gåvor, vilka hade kunnat utvecklas till konstnärsskap, om inte penningbristen, isoleringen och andra förhållanden lagt hinder i vägen. Ofta ha spelmännen i gamla tider, då de ju vanligtvis saknat skolning, stannat på en anspråkslös post i samhället men ändock satt sin prägel på folkkulturen. Därföre må dock ej deras insats förringas! Så visst som summan av svenska folkets musikbegåvning är den grund, på vilken även den högre nationella musiken bygger, så höra ock folkvisesångarna och spelmännen till grundläggarna av denna musikkultur. Spelmannen har utvecklat och förädlat sina åhörares smak och sålunda, ehuru ofta omedvetet, blivit en folkets lärare i musikaliskt hänseende.

Över vår folkmusik ligger hembygdskänslan starkt rotad. Det måste anses som ett biologiskt faktum, att vi fått vissa känslosträngar i arv. Spelas det

ej på dessa, bli vi inte fullt tillfredsställda. Varje land har i fråga om folkmusik sitt nationella drag, och just i fråga om det nationella bör man börja och stanna hemma. Vi må komma ihåg, att intet annat land har en sådan rikedom på folkmelodier som Sverige. Våra folklåtar bilda en skatt, som är oåtkomlig för rost och mal och som skall bestå, så länge som det nationella Sverige består.

Gustav Wetter.

1929

Ur uppteckningarna

Ur Gustaf Wetters uppteckningar presenteras här några visor och ceremonilåtar. Flertalet är efter spelmannen Anders Gustaf Eriksson, Hägerbo, Floda.

Skarvdansen

Uppteckning av Gustaf Wetter efter Anders Gustaf Eriksson, Floda.

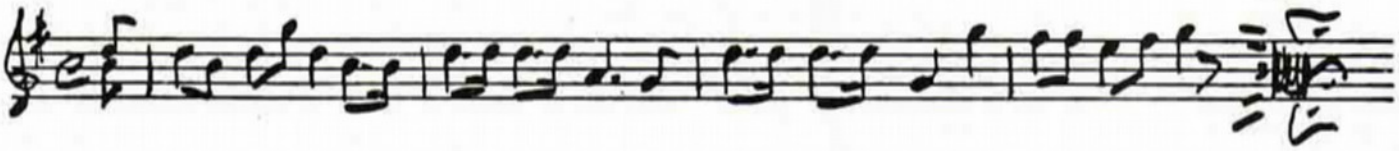

Den sjöngs och dansades, när gästerna skulle gå hem. Man kunde på det viset pröva, om de tålde vid färdsupen. Kunde de inte dansa den, så gav värden dem inte mer brännvin.

Text: Så kliver jag på skarven, och skarven är min del, och brännvin är mitt fel, se'n tager jag ett steg.

Dansen gick till på följande sätt: Den dansande stod på ett ben bredvid en skarv (springa mellan två golvtiljor). Han slog takten med det andra benet på smalbenet, medan han sjöng låten. Vid sista takten tog han ett steg framåt, och sedan upprepades dansen, medan den dansande då stod på det andra benet.

Körvlåten

Uppteckning av Gustaf Wetter efter Anders Gustaf Eriksson, Floda.

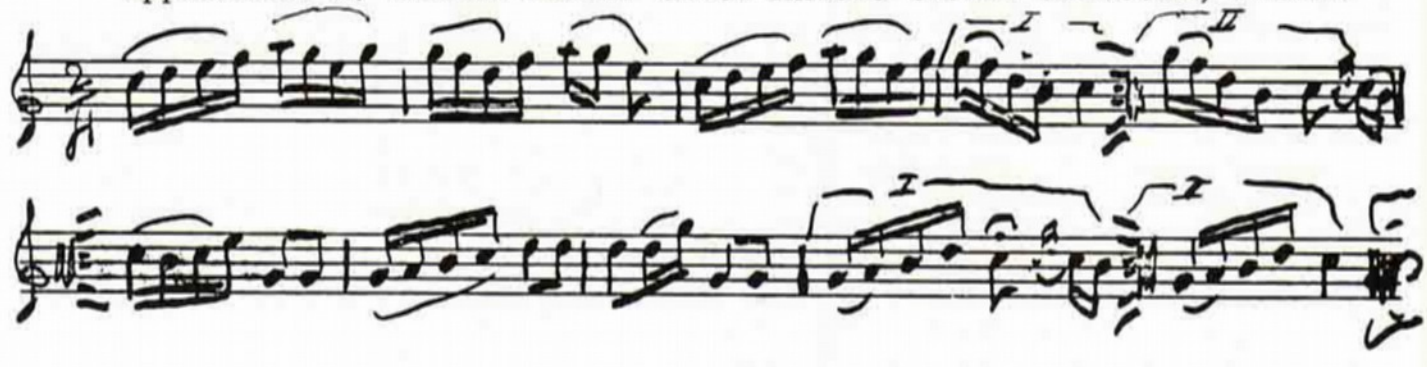

Som spelades på bröllop och kalas, när korven bars in.

Dryckesvisa

Glucks balettsvit

Upptecknad av Gustaf Wetter efter Anders Gustaf Eriksson, Floda.

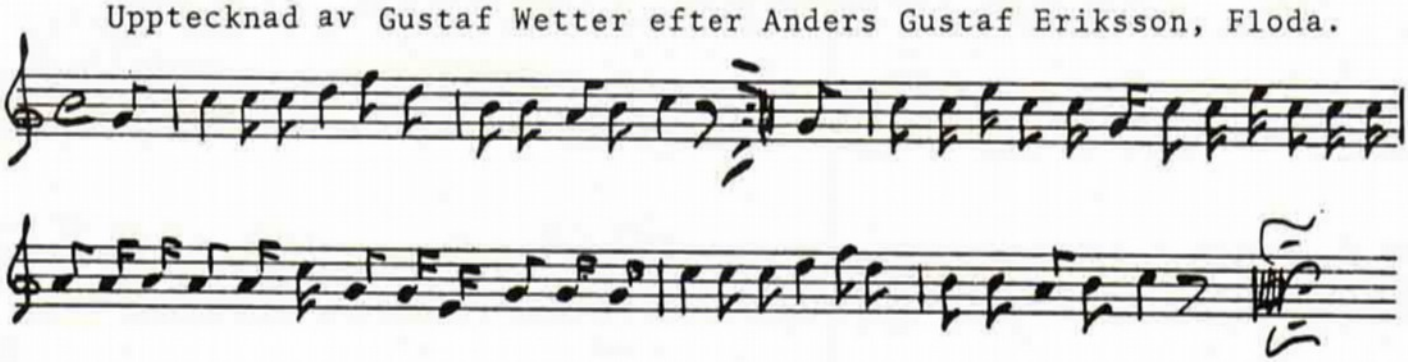

Text: Per Mattsson, Per Mattsson han var en livad fyr.
Han stupa från bordet och slog sig för pannan
och stjälpte omkull både stopet och kannan
och ropte och ropte:" Nu fick jag en idé!"

Lek

Som lektes i A.G:s barndom.

Upptecknad av Gustaf Wetter efter Anders Gustaf Eriksson, Floda.

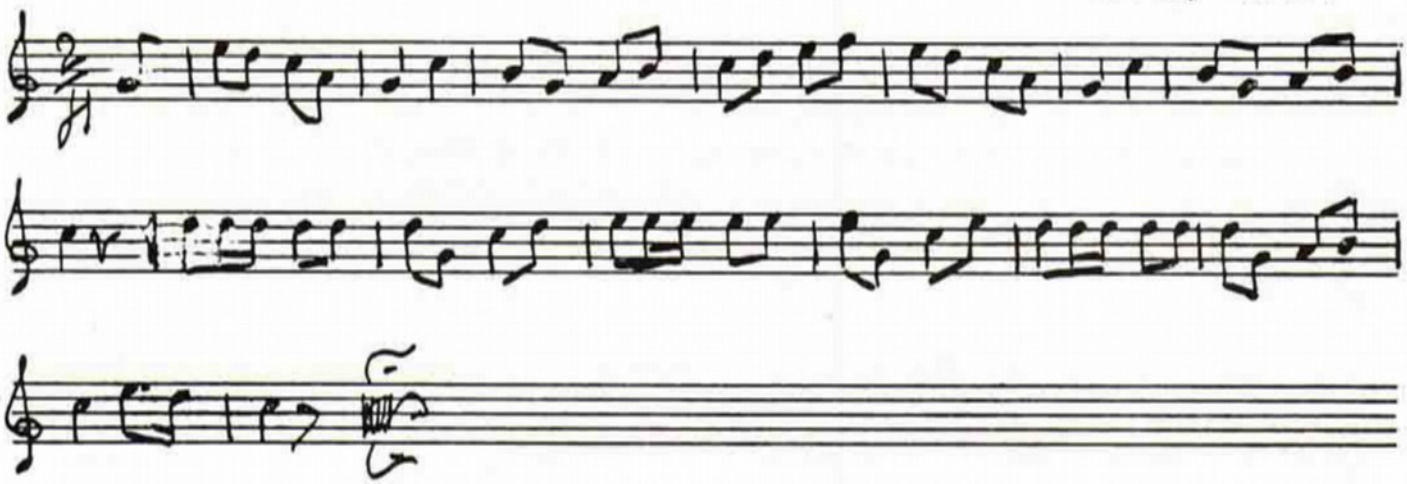

Text: Udden han är kvecker
tra la - - - -
han älskar bara flecker
tra la - - - -

eller

Udden är en drummel
tra la - - - -
han älskar bara gummor
tra la - - - -

Melodien och leken är allmänna. De 8 sista takterna förekommer i den bekanta Gustafs skål.

Spiktunnevisan

Upptecknad av Gustaf Wetter efter Anders Gustaf Eriksson, Floda.

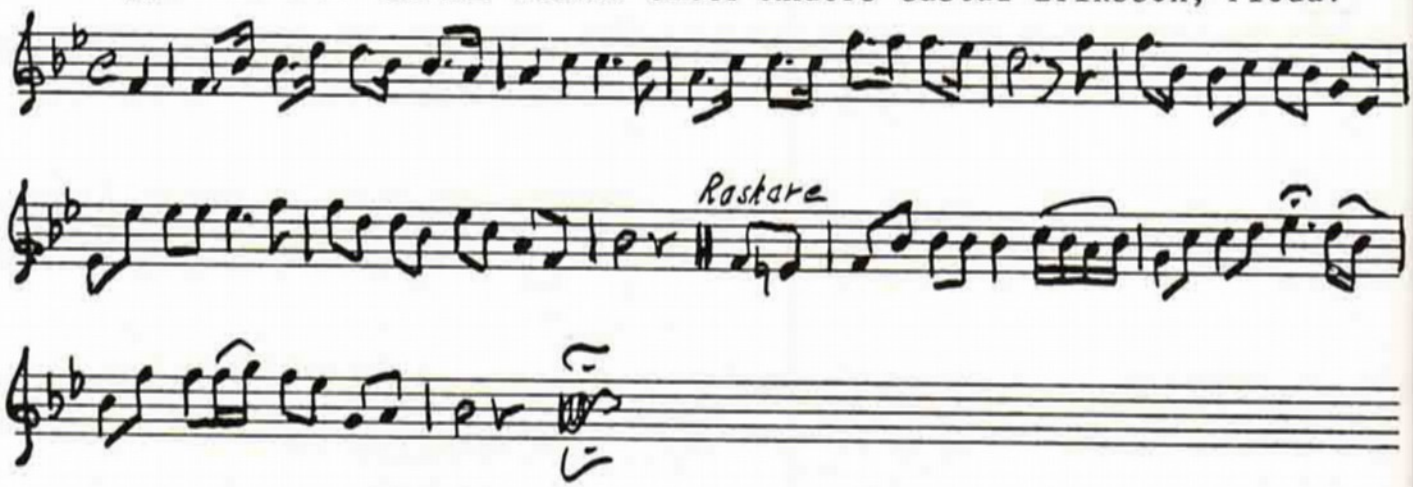

Troligen en gammal soldatvisa, sa' A.G.
Text: Vi går du här och svänger dig på gatorna,
du sakramenska lymmel och fähund ?
Nej, jag ska låta sätta Dig i spiketunnan in
och låta arrestera dig på stund.

Visa

Upptecknad av Gustaf Wetter efter Anders Gustaf Eriksson, Floda.

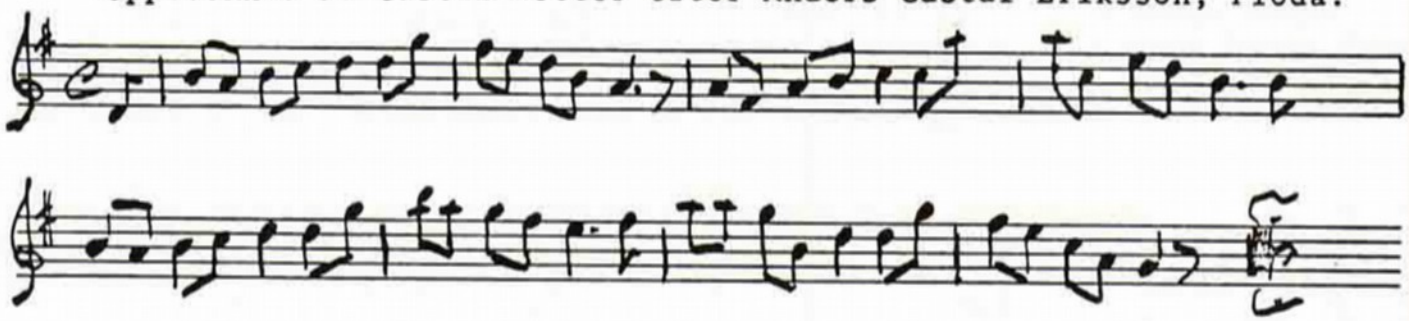

Om en mor, som förmanade sin dotter.
Text: Akta dig, mitt barn, för att icke falla uti mannens garn!
Akta dig att tro på mannens hala ord!
Det är ju blott falskhet, som i hans hjärta bor.

SKOMAKAREVISAN i sång och tal efter soldaten Ferm.
Meddelad av Erik Lindells fader, Erik Emil Lindell f. 1874.
Han var soldat i Himlinge soldattorp 1900-1921, Floda socken.
Flyttade sedan till Valla, därefter till Katrineholm, där han
dog 1954. Soldaten Ferm (Se Svenska Låtar, Sörmland nr 96)
tjänstgjorde omkring år 1900 samtidigt som Lindell. Denne
Ferm både sjöng och agerade om sitt civila yrke. Troligen
hade Lindell lärt visan av Ferm. Vid sin död 1954 hade Lindell
skrivit upp nedanstående att överlämnas till mig. Det följer
här i avskrift.

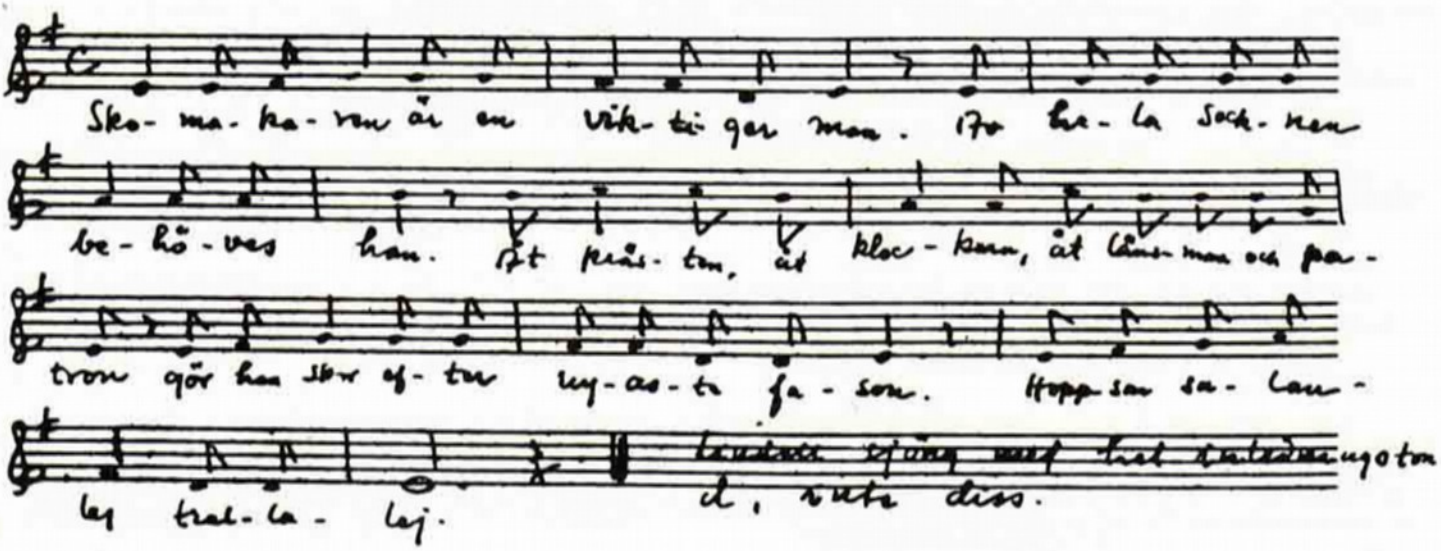

1. Skomakaren är en viktiger man
Av hela socknen behöves han.
Åt prästen och klockarn,
åt länsman och patron
gör han skor efter nyaste fason.
Hoppsan sulanlej trallalej.

2. Galoscherna jag gjorde åt Prostefar så grant
de ska fodras med fårskinn galant,
och sant är det visst, som i skriften står,
att ulvar uti fårakläder går.
Hoppsan etc.

3. Länsman, som har fötter så stora som så
ska ha rum för en liktå också,
och skaften ska fodras med röd saffian
och sen prutar han värre än fan.
Hoppsan etc.

4.Men bönderna och torparn vill ha alnslånga skaft
och sulorna ska sålas med kraft.
Och allting ska vara båd´ varmt och bastant.
Men bönderna betalar ju kontant.
Hoppsan etc.

5.Alla vackra flickor de småler så gott,
och mitt hjärta det bullrar så brått.
Och jag vet ju på pricken, vems minsta foten är:
just lilla vännen, som jag håller så kär.
Hoppsan sulanlej trallalej.

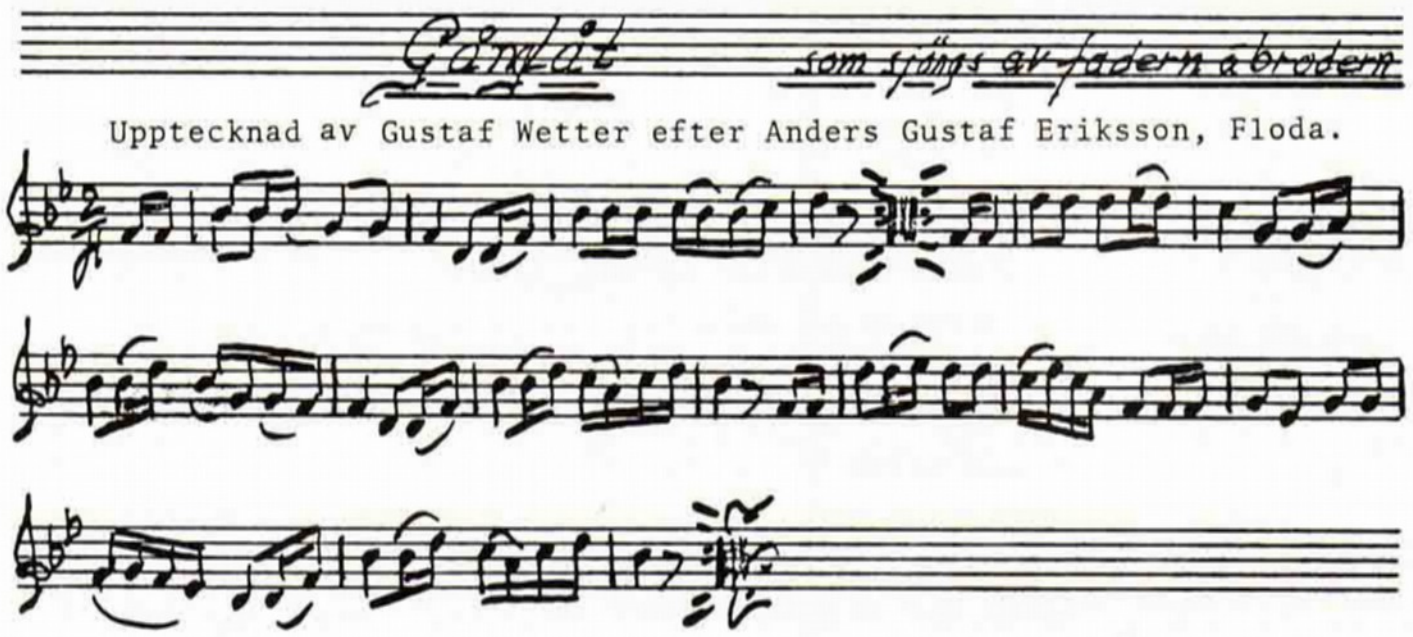

Upptecknad av Gustaf Wetter efter Anders Gustaf Eriksson, Floda.

Text: Var morgon när jag vaknar, jag får en liten gök,
blott man ej pannan saknar på hällen i sitt kök.
Se'n röker jag min pipa så beleautligt (=gentilt?) som de rika
förutan något stök.
/: Falle-juk-juk-juk falleralle ra :/
förutan något stök.

"Björndansen" och Sju skäve Lappen

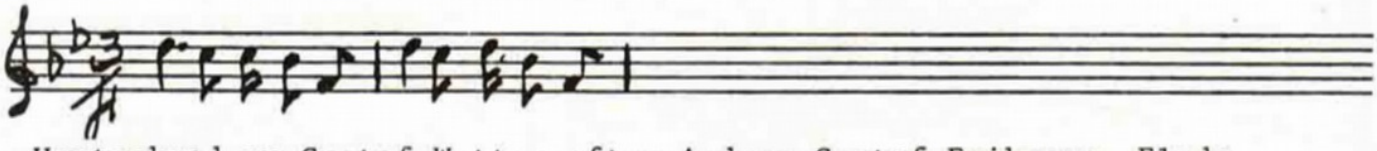

Uppteckned av Gustaf Wetter efter Anders Gustaf Eriksson, Floda.

Om dessa två, som Anders Gustaf sade, uråldriga danser, meddelade han följande: Sju skäve lappen dansades, när linet häcklades, av fruntimmerna. Dessa tog då opp bakvården på kjolen och höll den fram mellan benen och sjöng:

Sju skäve lappen, sju skäve lappen.

Trots att jag vid upprepade tillfällen klämt Anders Gustaf på fortsättningen, kan han inte erinra sig något mera av denna låt.

Om björndansen meddelade A.G., att den dansades på gillen och kalas. Någon melodi eller text till denna, kom meddelaren inte ihåg. "De som dansade kröp framstupa på golvet på alla fyra och hade mycket hyss för sig," sa' A.G.

Sjuskävelappen efter Konrad Lindberg.

Uppteckned av Gustaf Wetter efter Arvid Gogman, Bie (1877-1953).

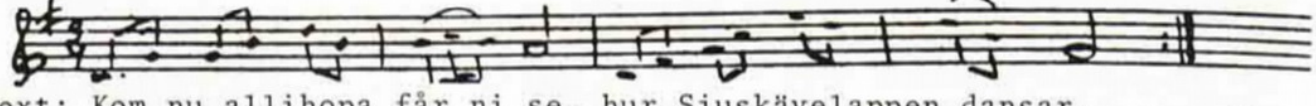

Text: Kom nu allihopa får ni se, hur Sjuskävelappen dansar.

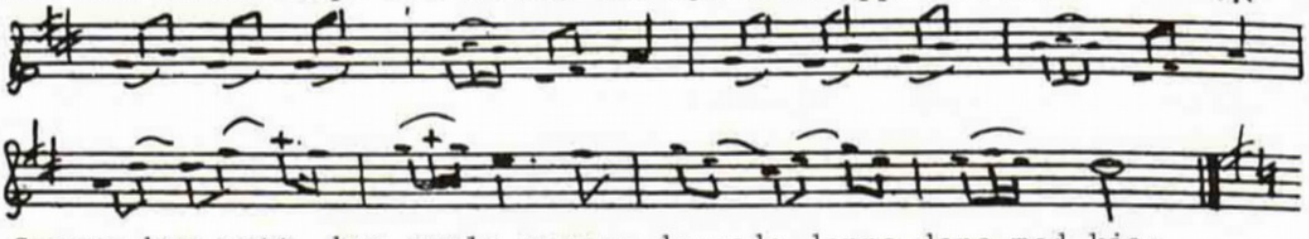

Gogman har sett, hur gamla gummor dansade denna dans med kjolarna mellan benen. Detta skedde sent på kvällen, när det bara var några gamla kvar.

I Svenska Folklekar och danser står dansen utförligt beskriven. Nils Dencker har ägnat mycken möda för att utforska denna dans. Följande låt är uppteckned av Nils Dencker efter en sörmländsk spelman:

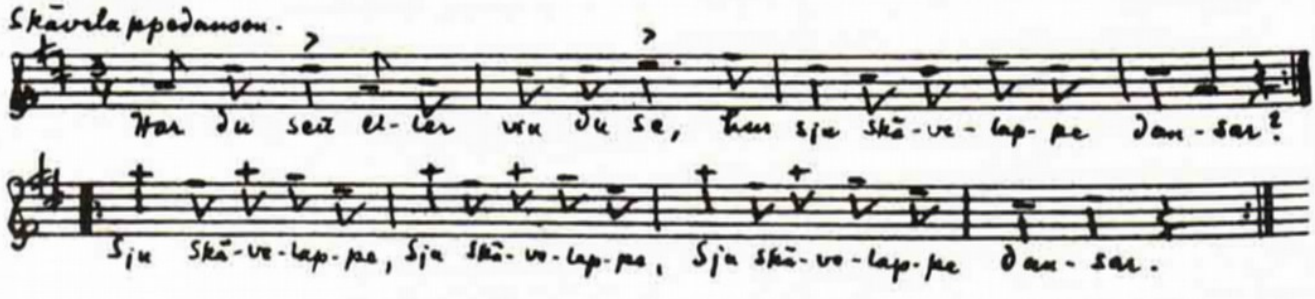

Melodierna verkar inte alls besläktade med varandra.

Gustaf Wetters uppteckningar 1917-1968

Gustaf Wetters uppteckningar publiceras! Denna goda nyhetmeddelades vid förbundets årsmöte av representanter för Katrineholms kommun.

Med medel ur Sörmländska Folkmusikfonden har Wetters sörmländska uppteckningar renskrivits och ställts bl a till Katrineholms kulturnämnds förfogande.

Ursprungligen planerades att ett par kopiesatser skulle framställas för placering på kommunbiblioteket.

Det stora intresset för samlingen, inte minst från spelmännens sida, har dock visat behov av en väsentligt större upplaga varför hela samlingen, omfattande över 600 uppteckningar, kommer att tryckas.

Bandet, eller banden, blir totalt cirka 450 sidor och kommer enligt uppgift att kosta under 100:-.

För att reta nyfikenheten publiceras här en förteckning över Gustafs samtliga uppteckningar. Märk dock att de tidiga smålandsuppteckningarna tyvärr ej ingår i den kommande samlingen.

Jaen Knut Johansson-Wristel, Gränna (Blinde Janne) 1843-1926	4 melodier
Johan Wetter, Tranås	60 melodier
A E Bolling, Gränna	2 melodier
Ernst Stark, Gränna	3 melodier
Carl Erik Eriksson, Katrineholm (Carl Erik i Lind) 1856-1938	59 melodier
Per Johan Andersson, Katrineholm (Per Johan i Hissjö) 1853-1948	30 melodier
Anders Gustaf Eriksson, Hägerbo, Floda, 1872-1953	112 melodier
Axel Axelsson, Östtorp, Husby	88 melodier
Knut Eriksson, Gersnäs, Katrineholm	3 melodier
Karl Eriksson, Gersnäs (Kalle på Näset)	2 melodier
Gustaf Rodin, Örby	1 melodi
Elis Gedin	2 melodier
Josef Lindeskog, Ringarum	4 melodier
S G Svensson, Uppsala	1 melodi
Erik Alfton, Katrineholm	9 melodier
Ernst Granhammar	1 melodi
Hugo Pettersson, Eskilstuna (Hugo-Pelle)	8 melodier
Oskar och Hilma Söderström, Ludgo	14 melodier
Rickard Forsman, Oxelösund	22 melodier
Hjalmar Björklund, Oxelösund	5 melodier
Matilda Eriksson, Floda	4 melodier
Axel Johansson, Katrineholm (Sme´ns Axel)	3 melodier
Josefina Andersson, Flenmo, Mellösa	16 melodier
Arvid Gogman, Bie	9 melodier
Robert Nordström, Lerbo	30 melodier
Erik Fogelström, Stockholm	26 melodier
Vilhelm Hjalmar Weiner, Älvsjö	10 melodier
E G Eriksson, Björkvik	5 melodier
Erik Lindell, Katrineholm	11 melodier
Frans Andersson, Stigtomta	24 melodier
Ivar Boström, Valla	4 melodier
Edit Söderberg, Sköldinge (Kattrinä i Klövhälla)	4 melodier
Erik Andersson, Valla	10 melodier
A E Bolling, Gränna	2 melodier
Richard Larsson, Katrineholm	20 melodier
Erik Andersson, Floda	1 melodi
Albert Andersson, Näshulta	8 melodier
Gunnar Sjögren, Stockholm	25 melodier
Gerda Zetterlund, Katrineholm	1 melodi
Elisabeth Lindbom, Stockholm	1 melodi
Abel Andersson, Katrineholm	8 melodier
Lilly Ahlsén, Sköldinge	3 melodier

Samtliga uppteckningar finns i Södermanlands Spelmansförbunds arkiv.

Till

Gustaf Wetters Minne.

Josef Krysander
Motala

Sörgmarsch

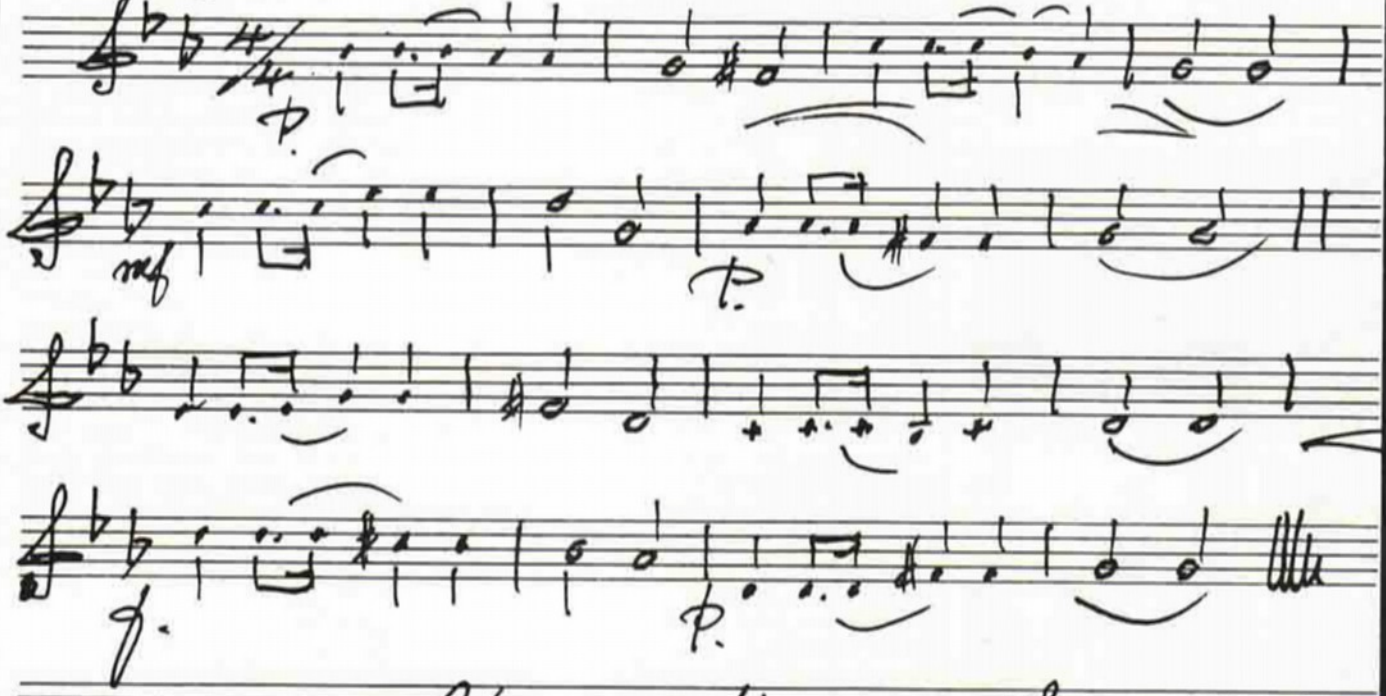

Komp. 10. Mars 1977, vid flygel och fiol,
(på Gustafs begravningsdag.)

Text och arrangemang efterlyses!

Josef Krysander

Att ingå äktenskap var ej minst i forna dagar en utomordentligt viktig sak: två ätter skulle förenas, och detta måste avgöras av gammalt förståndigt folk. Saken avgjordes först mellan föräldrarna och sedan mellan släkterna. Efter hand fick de ungas känslor allt mer att betyda. Men föräldrarna kunde nog i alla fall, om de voro förståndiga, få allt som de ville.

* * *

En ung man såg vanligtvis sin tillkommande hustru första gången i kyrkan eller på kyrkbacken. För att förvissa sig att han hade hopp, sände han flickan en s. k. »känning». Denna be-

stod vanligtvis av ett vackert snidat träföremål, som flickan kunde ha nytta av, t. ex. en kavelbräda, en väfvluna eller en skäktkniv. Det är under sådana förhållanden ej underligt, att vi på Julita skans påträffa så vackert utsirade allmogeföremål: den blivande fästmannen drömde framtidsdrömmar, när han satt och snidade med sin kniv. Han gjorde därför sitt allra bästa och målade blommor och blader på presenten. Behöll flickan gåvan, kunde den unge mannen hoppas det bästa, skickade hon den tillbaka, betydde det avslag.

»Hjonelag skall med böneman byggas.» Bönemannen eller förtalsmannen var vanligen en släkting till kontrahenterna eller någon högt uppsatt person i socknen. Han vände sig först till flickan och hennes föräldrar och sökte sedan, om intet tog emot, upp ett tillfälle, då han kunde sammanföra de unga tu. En marknad var härför synnerligen lämplig. Förmedlaren sökte då upp flickan och hennes anförvanter och fick de a bort till den unge mannens vagn. Om friaren godkändes, gjorde denne sedan ett besök i sin blivande fästmös hem, och flickans föräldrar återgäldade visiten. Detta kallades »skådande». Sedan var allt klart för trolovningen.

Denna ägde rum i flickans hem. Den blivande fästmöns fader hade bjudit några av sina släktingar till sig, och på kvällen, när hönsen satt sig, infann sig friaren. Bönemannen och några släktingar kanske också voro med. Då friaren med följe anlände, hörde det till god ton, att man skulle låtsa, som om man inte visste om någonting. Ibland stängde man grindarna och kom ut och frågade, vem det var, som kom. Alltid skulle hemmet se ut som i vardagslag, och var och en skulle sitta och syssla med något. Mor satt kanske med glasögon på näsan och stickade strumpor, far läste i bibeln och andra låtsade sig ha någon sysselsättning. Ibland hade t. o. m. värdfolket gått och lagt sig för att ytterligare understryka, hur oväntat friarens besök var. Den blivande fästmön var alltid gömd i en kammare för att ropas in i rätta ögonblicket.

Sedan alla hälsats välkomna, anhöll bönemannen eller talmannen, som han också kallades, i ett tal om de anhörigas jaord till frieriet. Allt var uppgjort långt innan, så talmannen läste vanligen sitt tal efter tryckt formulär. Då de anhöriga svarat ja, inkallades flickan, som vanligen enligt en konstig sedvänja spjärnade emot av alla krafter. Ibland fick man också taga reda på friaren, som inte följt med in utan gått ut i ladugården för att se på »kritterna». Sedan talmannen frågat, om någon av de närvarande hade något emot det tillämnade giftermålet, o. dessa svarat nekande, bad han fästemannen och hans fästekvinna att »räcka händer samman». De gjorde så, och de närvarande släktingarna lade var och en sin hand över fästfolkets. Nu voro de unga ordentligt trolovade, ty ett ärligt handslag, särskilt om föräldrar och nära släktingar »slogo över händernas», som det hette, betydde i den gamla goda tiden, att överenskommelsen ej fick brytas. Gjorde man det, blev man ej betraktad som en hederlig människa.

Fästmannen gav efter handfästningen sin fästmö en »ja-gåva», som kunde vara stor eller liten, beroende på hans ekonomi. Ett s. k. fästmansskrin med en del värdefulla saker till klädseln var en mycket vanlig present. Fästmannen hade kanske själv slöjdat och målat skrinet och byggt luftslott och tänkt på sin blivande fästmö, då han sinkade och målade under kulna höstkvällar. Det är därför ej underligt, att en del s. k. fästmansskrin äro underbart vackra. Titta noggrant efter nästa gång du kommer till Julita skans far du se, om jag inte har rätt. Ibland fick fästmön en silverbägare, ett striglakors av silver och ett brokigt »silketorkle». En psalmbok med prändad inskription och en ring började mer och mer anses som obligatoriska fästmansgåvor. Ringen intog ej till en början någon framstående plats vid trolovningen, men efter hand blev det brukligt, att fästmannen efter handfästningen satte en ring på fästmöns vänstra ringfinger.

Någon av de närmaste söndagarna efter trolovningen skulle fästmön gå till kyrkan iklädd hela sin »stass», som hon fått av fästmannen. Denne hade således all anledning att ge sin fästmö de bästa presenter, han kunde, så att han slapp att skämmas i kyrkan.

* * *

Snart skulle bröllopet stånda. Då måste fästfolket, som oftast inte hade det så gott ställt, tänka på att få något till hjälp av släktingar och vänner. De gingo därför antingen båda eller endast fästmön en tiggarvandring genom socknen. Brudgummen tiggde frö till utsäde och kallades därför i Småland havretiggare. Detta bruk försvann dock i början på 1800-talet. Fästmön begärde vanligen lin och hampa. Detta kallades att gå i brudstuga eller ga fästemö. Ibland fick den blivande frun tallrikar, kärl och mjölk till »stahjälp». Statens historiska museum förvarar en brudkrans, som fordom tillhört Vansö kyrka i Södermanland. Enligt Hildebrand användes denna krans av bruden, »då hon dagen efter bröllopet gick omkring i socknen för att begära hjälp till bosättningen». Tiggarvandringarna voro illa omtyckta. I flera svenska landskap förekommo de dock ej sällan ända intill 1850-talet.

Midsommar- och jultiden ansågos som den lämpligaste tiden för bröllop.

Vissa tider ansågos av folktron vara särskilt ogynnsamma: då månen var i nedan, fastan och adventstiden. För den som låter lysa för sig eller gifter sig i »neanet», blir allting beständigt i avtagande. Sker det i fastan, få de svälta, och om det sker i adventstiden, blir allt »avent» (bakvänt).

Lysning skulle helst uttagas en tis-

dag. Fästmannen åkte då med brudens fader till prästgården. Fästmön skulle den dagen hålla sig stilla hemma och läsa psalmen 337 i svenska psalmboken. Då lysningen tredje gången tillkännagavs från predikstolen, hette det, att »fästfolket ramlade ner från predikstolen». Då sände deras ungdomsvänner till dem en liten kudde och en krycka, ifall de slagit sig, när de trillade ned. Ibland kom en mängd ungdomar på söndagskvällen med spelmän i spetsen dragande med en björk, som uppsattes på gårdsplanen till brudens hem. Det hörde då till god ton, att fästmöns föräldrar skulle bjuda ungdomarna på »krycke-kalas». Denna sed börjar i våra dagar åter att leva upp på sina ställen, bl. a. i Dalarna.

* * *

Bröllopet skulle vara i dagarna tre, om brudens föräldrar ville bjuda på ett riktigt gille, vilket vanligen var fallet. Man hade sannerligen inte överflöd på mat och dryck i vardagslag i den gamla goda tiden, men bröllopsfesterna urartade ofta till svalg och dryckenskap. En vecka innan bröllopet begynte tillredelserna, mat och dryck gjordes i ordning och alla inbjudna moror kommo med »förningar». Det var sannerligen inte småsmulor i matväg, som på det sättet samlades i bröllopsgården. Ett ordsprak i Småland belyser det: »Har man ont om mat, skall man ställa till kalas».

Brudens moder hade det varmt och svettigt i köket, och kokamor grälade på pigorna, om de brände stekarna eller glömde bort brödet i ugnen.

* * *

Den blivande bruden och brudgummen hade i god tid rest och talat vid dem, som skulle vara deras särskilda hjälpare. Den förnämste var brudsätan, som skulle klädа bruden. Det var vanligtvis prästfrun eller klockarfrun. Så

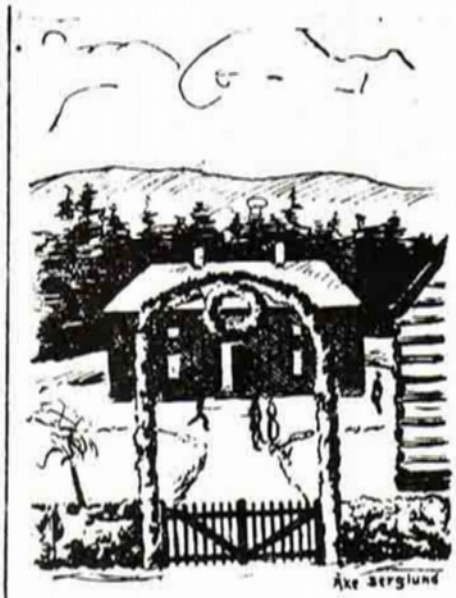

följde närmast efter i rang brudmän och brudpigor, som närmast motsvara vår tids marskalkar och tärnor. Vid själva gillet behövdes två, som skötte om förplägnaden, en manlig, skaffare, och en kvinnlig, skaffarmor. Såsom synnerligen viktiga personer vid bröllopet hörde slutligen även spelmännen. De skulle spela på vägen till och från kyrkan, ibland också i själva kyrkan och slutligen under bröllopsmåltiden och dansgillet. De voro vanligtvis två, stundom fyra. Jämnt antal måste det vara, ty bruden och brudgummen skulle ha lika många spelmän.

Två av brudmännen, förridarna, skulle i god tid ridande bjuda bröllopsgästerna, vilket i forna dagar skedde under många ceremonier. Den som skulle bli bjuden fick en dag besök av ett par raska karlar som dundrade med en hammare på dörren. Sittande till häst uppläste de, sedan folk kommit tillstädes, i predikoton sin inbjudan. Denna s. k. bjudläxa skedde efter bestämt formulär, som tryckts på lappar och i regel köpts på en marknad.

Kvällen före den egentliga bröllopsdagen hade man ungmansgillet och mökvällen, då de ogifta männen och kvinnorna var för sig kommo tillsamman. Till mökvällen hörde mögröten, vari det alltid skulle ligga en hel mandel. Den som fick den, blev därnäst gift.

Alla förberedelser i bröllopsgården avslutades denna dag. Ett par höga granar, avkvistade så när som på toppen, stodo på gårdsplanen. Vid grinden var äreporten rest. Inomhus var allting putsat och fint, med nyskurade golv, skinande vita dukar och blankade, nyputsade kaffepannor. Far borstade sin höga kyrkhatt, och mor var trött efter veckans möda men gick ändå och tog en sista titt på den myckna goda maten.

* * *

»När solens klara strålar på himlen
rinna opp,
de lysa över skogen, förgylla bergets
topp,
då rider brudegummen till gården, där
hans brud
re'n länge honom väntat i bröllops-
skrud.»

Så heter det i Södermans »Bondbröllop». Brudgummen skulle nämligen med följe rida till brudens hem. Först redo förridarna, så kommo spelmännen, prästen, brudgummen och manliga gäster. Förridare och spelmän voro rörligare än de andra. De förra redo i förväg liksom för att spana, de senare skulle upp på varje höjd för att spela, så att folket kunde veta, hur långt tåget var kommet. När de kommit i närheten av brudens hem, redo förridarna hastigt i förväg och anmälde, att brudgummen var i antågande. De frågade, om han var välkommen. De fick förstås ett jakande svar och vände tillbaka till tåget, som sedan fortsatte in på gårdsplanen. Där ordnades bröllopståget i två grupper för att tåga till kyrkan. Framför första gruppen gingo två spelmän, så kom brudgummen på en eldig hingst och sedan alla manliga gäster i rangordning. Framför den andra gingo två spelmän, så kom bruden på en eländig hästkrake och sist kommo de kvinnliga gästerna. (Bruden fick sällan rida på en god häst, ty alla stygga karlar trodde i forna tider, att en häst som burit en brud till kyrkan, ej riktigt kunde trivas.) Under vägen till kyrkan spelade spelmännen brudmarscher eller »brualåtar», som det heter i Småland. Varje socken hade sina särskilda brudmarscher, som kunde vara olika svåra att spela beroende på bygdespelmännens skicklighet. Vackra äro alla brudmarscher. Jag tänker, att det för någon kan vara av intresse att veta, hur en brudmarsch från Stora Malm låter. Jag känner två därifrån. Den brudmarsch, som jag här bifogar, har jag jämte många andra låtar från Stora Malm och Björkvik fått av en äkta spelman, C. F. Persson, Järna, som är född i Stora Malm. Han skriver i ett brev till mig, att han lärde sig tralla låtarna vid 6—7 års ålder. »Det var musik, som jag aldrig glömmer. Ibland kunde det hända, att det kom spelmän från någon annan trakt, och då blev det andra låtar. Men ingen bröllopsmarsch klingade så vackert som Stora Malms brudmarsch.» Så tycker en musikalisk spelman, som från barndomen lärt sig älska sin hembygds låtar.

När bröllopsfolket kom fram till kyrkan, tog bruden in i prästgården eller klockargården, där brudsätan ordnade brudens klädsel. Bruddräkten var rikt försedd med spännen, kedjor och halsband. På huvudet hade bruden en

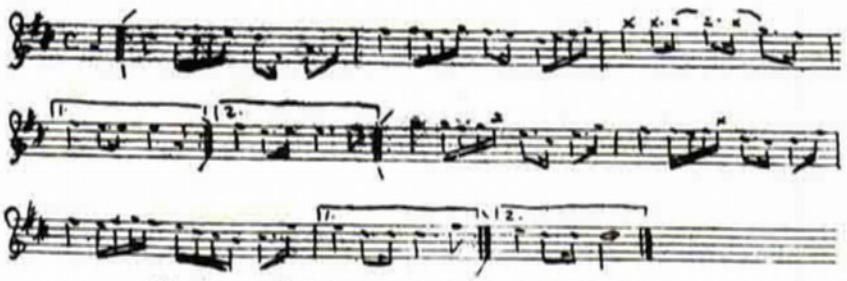

Brudmarsch från Stora Malm, Södermanland.

blomsterkrans av myrten eller lindelöv ordnade i kronform; slöja förekom ej i början på 1800-talet. Bruden var strax färdig och kom fager och söt till den väntande brudgummen, spelmännen stämde upp brudmarschen med tystnade, då de kommo till kyrkoporten. Då klämde klockarfar i med fullt orgelverk. Så tågade bröllopståget in i kyrkan. Den var prydd med »rosenkransar uti rad. Kring var pelare är virad en girland av gröna blad.» Brudparet satte sig i brudstolen framme i koret. Så ägde själva vigselakten rum, varvid brud och brudgum knäböjde på en pall och lovade varandra att följas åt i nöd och lust.

»Hör gummorna snyfta, och gubbarna stå
med tårade ögon och fröjdade själar,
och tärnorna tänka visst alla som så:
härnäst är för mej, som man brudmarschen spelar!»

Skedde bröllopet på en söndag, ägde själva gudstjänsten rum omedelbart efteråt. Efter predikans slut, sjöngs brudmässan över brudparet, som då ånyo knäböjde på vigselpallen. Sedan gick var och en till sin plats och förblev där till gudstjänstens slut.

På en del platser i Sverge spelade spelmännen omedelbart efter vigselakten en stilla låt från orgelläktaren, vars bröstvärn kallades skullbrädd. Låten benämndes därför skullbrädds-låt. Brudparet skulle då vända sig mot församlingen och ordentligt beskådas. Så länge spelmännen spelade, måste brudparet stå stilla. En spjuver till spelman har talat om för mig, att spelmännen spelade en lång melodi, om det var ett vackert brudpar. Var motsatsen förhållandet, rättade de sig efter omständigheterna.

Skullbrädds-låten, som spelades, var alltid en marsch. Jag bifogar här Österåkers brudmarsch. Enligt uppgifter, som jag fått av spelmän, har den använts som skullbrädds-lat. Det är en typisk sörmländsk låt, som alldeles utmärkt går i stil med en lövad kyrka och högtidsstämda bröllopsgäster i färgrika allmogedräkter. Jag har tecknat upp den efter spelmannen C. G. Olsson, Skogstorpsstugan, Julita.

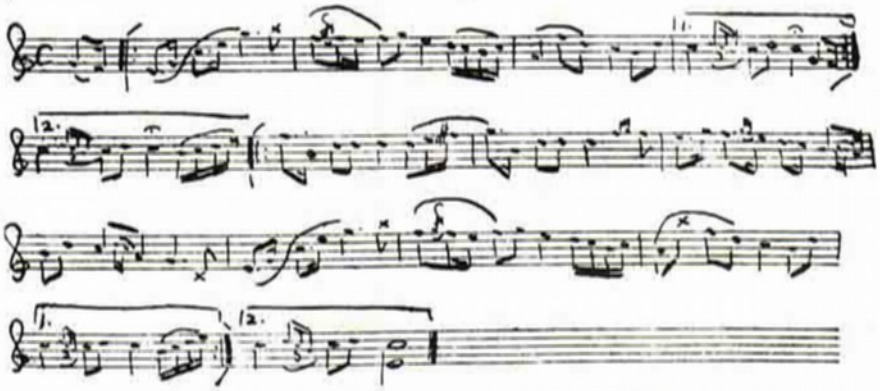

Österåkers brudmarsch (Skullbrädds-låt).

Då alla bröllopsgästerna tågat ut ur kyrkan, lyckönskades brudparet på kyrkbacken. Så skedde återfärden till bröllopsgården med taktfasta steg efter spelmännens fejlor i samma ordning som tåget till kyrkan.

* * *

Vid framkomsten till bröllopsgården bjödo brudens föräldrar på en hejdundrande bröllopsmiddag. Det var en synnerligen vidlyftig historia, ej minst i fråga om placeringen. Brudparet, prästen och klockaren voro inte så svåra att placera. Värre var det med bröllopsgästerna. Man visade nämligen »belevenhet» genom att krusa. Skaffaren och skaffarmor hade ett väldigt arbete. De riktigt »belevade» hade nämligen gått och gömt sig på de mest upptänkliga platser, på hörännen och i vagnslider, bakom fähus och stall. När de äntligen blivit upptäckta, föstes de med lock och pock in i huset Men vid tröskeln till matsalen var de stopp. Nämndemansmoran stretade emot och fick formligen dragas in. Nämndemannen själv var det ändå värre att få till bordet. Han tog spjärn med sina järnskodda stövlar mot tröskelår och dörrposter, men under pust och stånkande föstes han äntligen till bordet.

Rangordningen vid bordet var det mycket noga med. Ej sällan sutto man och kvinnfolk i olika rum. Då alla sutto till bords, stämde klockaren upp en psalm som bordsbön. Och så började då måltiden, som varade sina modiga 5—6 timmar, ibland mera. En bröllopslåt från Sörmland har följande text:

»Först så kommer körva, se'n så kommer feska, å så kommer steka, å blir du inte mätter, så far du fälle mer!»

Den angiver ganska bra rätternas ordning: smörgåsbord, soppa, fisk, stek. Sista delen av låten skall antyda, att middagen ej var slut med steken, ty därefter följde alla efterrätterna. Första delen av middagen avåts under tystnad och med viss återhållsamhet med tanke på vad som komma skulle. Till fisken hörde understundom fisk- eller leverrim (leverrim = rim på fisklever). De voro i allmänhet av allvarligt religiöst innehåll. Själva högtidsmomentet under middagen inträdde med steken. Den skulle skäras av prästen, för att allt skulle gå så rättvist till som möjligt. Spelmännen spelade en särskild steklåt. En skämtsam steklåt från Sörmland, sjungen av den 77-årige spelmannen A. F. Bergström, Tystberga, har följande text:

»Nu så kommer steka, nu så kommer steka:
skarpa knivar å skära na' mä.»

Vid steken höll prästen ett tal och därefter hyllade man brudparet och brudgummen. Härvid spelade [illegible] på Gotland spelmännen en särskild [illegible] som på Gotland kallas rundarmål.

Efter steken följde så efterrätterna: risgrynsgröt, pannkakor, bakelser, tårtor och konfekt. Antalet rätter blev sålunda rätt stort; 10—12 rätter mat var

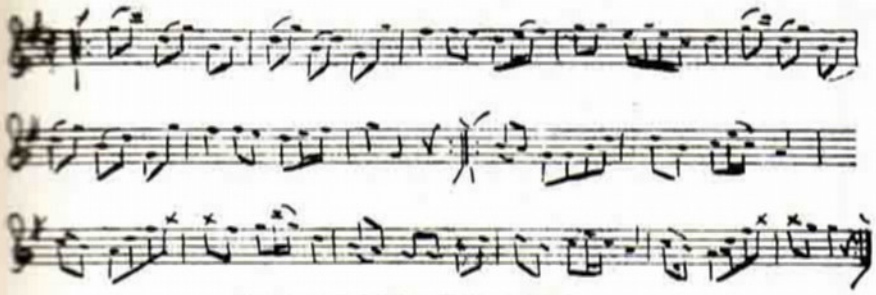

Brudpolska från Stora Malm.

ej ovanligt vid bröllop för 100 år sedan.

Måltiden slutade med en psalm av klockaren, och nu skulle man kunna fro, att gästerna gingo var och en till sitt. Ingalunda: »I bondens stuga dansen skall stå!» Bord och bänkar flyttades ut, och alla sago förväntansfullt på spelmännen, som stämde och kvintilerade i ett hörn. Först dansades s. k. skyldighetsdanser, där endast ett par dansade. Till dessa danser hörde fordom alltid polskan, som ibland på vissa trakter utbytes mot kadriljen omkring 1830. Först dansade prästen och bruden, sedan brudgum och brud. Den polska, som då spelades, kallades brudpolska. Jag bifogar här Stora Malms brudpolska, som jag också fått av C. F. Persson, Järna. Han skriver, att polskorna, och särskilt brudpolskan, skulle spelas sakta, ty den dansades med dubbla steg. Sedan brud och brudgum dansat skyldighetsdansen med brudsåta, skaffare, skaffarmor och kanske även med brudsvenner och brudpigor följde allmän dans i »fullan fling» till ljusan dager. Till slut skulle »krona dansas av brua». Åtskilliga polskor med detta namn har jag sett upptecknade. Vid denna dans slöto flickorna en ring omkring bruden, som med förbundna ögon satte kronan på en av dem. Den som fått kronan satte

den, utan att se, på en annan. Så fortgick det undan för undan. Den som först fått kronan blev först gift. Sedan bruden lyfts upp på en stol, som vilade på brudpigornas axlar, tackade hon alla och uttryckte som sin önskan, att alla måtte bli gifta. Så togo de gifta kvinnorna hand om henne. Sedan brud och brudgum dansat med varandra, tagade alla med spelmän i spetsen in i brudkammaren. Där sjöngo gästerna en sista välönskan och lämnade sedan de nygifta. Gästerna gingo sedan till vila i rummen, i ladan eller gästabudssalen.

* * *

Andra dagen grydde. De nygifta voro nu iklädda de giftas dräkt och kallades »ungfar» och »ungmor». Till tecken på sin nya värdighet skulle de på morgonen gå omkring och bjuda gästerna kaffe på sängen. Under denna dag insamlades gåvor till de nygifta och spelmanspengar till spelmännen. Då spelades skänklåtar, som äro mycket vackra. Om kollekten gällde spelmännen, hade de ju all anledning att vara tacksamma. I nästan varje skänklåt med dess drillar, förslag och prydnadsfigurer hör man liksom spelmannens ödmjuka tack för vänligheten. Så är också fallet i den skänklåt, jag här bifogar. Den går i en för folklåtar mycket vanlig tonart: moll utan inledningston. Den är upptecknad efter Gyris Anders Andersson, Älvdalen. Han dog 1909, 87 år gammal.

* * *

Förningen började nu taga slut, trakteringen blev mindre riklig. Flerå av de äldre reste därför hem andra dagen. En hel del ungdomar stannade dock kvar till tredje eller fjärde dagen. Då fraktades de nygiftas tillhörigheter på vagnar till deras hem. Ungfar och ungmor hade vanligtvis åkt i förväg för att ställa i ordning i sitt hem åt de nu väntade gästerna. De nygifta skulle nu för första gången uppträda som värd och värdinna. Gästerna (vanligtvis ungdom) kommo i en lång kedja hållande varandra i hand. Denna färd kallades långdansen, och spelmännen spelade en låt med samma namn. Under vägen sprungo ofta de dansande genom någon vid vägen liggande gård under allmän munterhet. Långdansen var förstås en polska i 3/4 takt.

De nygifta bjödo gästerna på mat och dryck. Därefter dansades de sista bröllopsdanserna, kanske omkring midsommarstången. En av slutdanserna var den s. k. stabbdansen eller stabbleken. En stor trästubbe fördes fram, och på denna tvingades ett par att dansa. Det skulle vara två, som snart tänkte gifta sig. För att slippa bli direkt utpekade, flydde därför alla, som kunde tänkas bli ihågkomna. Särskilt var detta fallet med flickorna. De unga männen fingo därför först leta fram dem. Stabblåtarna äro uråldriga melodier och dansades redan i hedenhos. Troligen har de av vissa tecken att döma till en början varit hedniska kultdanser.

Nu var bröllopet till ända. Hemma i bröllopsgården gjordes allt i ordning efter de många gästerna: alla vissna björkar togos bort, lånta fat och tallrikar buros hem, pigorna skurade och fejade.

De nygifta återvände så småningom till vardagens lugna sysslor och gråa enahanda. Och nu återstår endast för deras del att hoppas, »att lyckan måtte grönska på deras levnadsstråt».

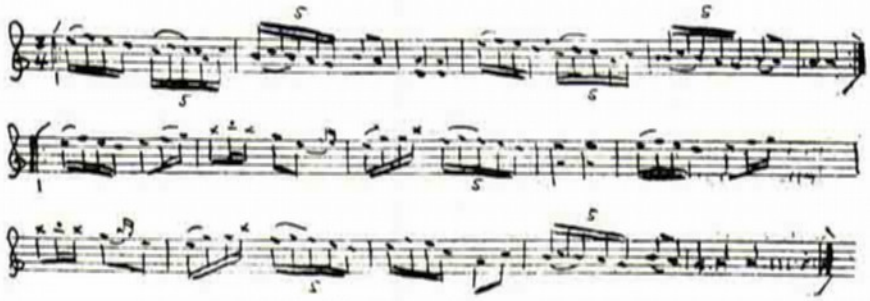

Skänklåt från Älvdalen, Dalarne.

(1931)

Gustaf Wetter överlämnade Vingåkerslåtar

Under ett par års tid arbetade Gustaf Wetter med att samla och sammanställa allt folkmusikaliskt material om V Vingåkers socken.

Arbetet utfördes på uppdrag av V Vingåkers Hembygdsförening och resulterade i avskrifter av 593 melodier, två bandinspelningar samt en hel del anteckningar om socknens spelmän och deras musik.

Det samlade materialet finns alltså idag hos V Vingåkers Hembygdsförening. Allt material återfinns även i förbundsarkivet, men där i ett flertal olika samlingar.

Detta stora material har ej tidigare varit samlat och Wetters förteckning över det bör därför ha ett allmänt intresse:

August Widmark

På uppdrag av V:a Vingåkers Hembygdsförening har jag så noga som det varit mig möjligt penetrerat folkmusiken i Vingåker, och får jag efter slutfört värv överlämna följande aktstycken:

A. TRYCKT KÄLLMATERIAL

1. Svenska Låtar Södermanland
P.A. Norstedts förlag 1934

2 av Widmarks lärjungar är där representerade:

a) Carl Erik Eriksson, Lind, Sköldinge

13 melodier, upptecknade av Wetter, sid. 54 - 63.

b) Gustaf Pettersson, Valla

26 melodier, upptecknade av Dencker, sid. 72 - 85.

Sv. L. Söd. Gåva av uppdragsgivaren.

2. Sörmlandslåten nr 1, 1970
Södermanlands Spelmansförbunds och Sörmländska Ungdomsringens medlemstidning.

"Sme´ns Axel, ett spelmansoriginal" sid. 9 - 14.

3. Södermanlands Spelmansförbunds Festskrift

utgiven till förbundets 25-årsjubileum 1950, sid. 19 - 23:

"Om Vingåkers Widmark, Carl Eric i Lind, Per Johan i Hissjö, Sme´ns Axel och andra gamla spelmän i Katrineholmstrakten."

Författare Gustaf Wetter.

N.A. Lundgrens "Beskrivning över vestra Vingåkers Socken (1873)" antager jag är allom bekant, likaså Nils Denckers lärda uppsats "Spelmän och melodier i Vingåker" i Vingåkersboken del I (1945) sid. 207 - 226.

"Vingåker i våra fäders tid" av Ivar Schnell, utgiven av Vingåkers Hembygdsförening 1941, innehåller bland mycket annat intressant material några uppgifter på sid. 24 - 25 om Gabriel Jonsson i Åbostugan (1837 - 1919), den värmländske spelmannen. Han hade i sina efterlämnade samlingar visan om Pintorpafrun på Eriksberg samt Visan om Vingåkers-rosen:

"Tror du att Jerker håller mig kär?
Anna väninnan sporde..."

Komministern Josua Wulf (1776 - 1851) har några intressanta uppgifter i Vingåkersboken del I om Höglorven (Vingåkers speciella brudpolska) på sid. 123.

Intressant är skildringen i Vingåkersboken del I av avskedsmiddagen på Säfstaholm den 8 juli 1852, som den Blinde Excellensen höll för Rickard Dybeck, den flitige fornforskaren, som upptecknat melodien till "Du gamla, du fria...". Enligt en muntlig tradition lär texten vara författad av Dybeck i Vingåker, närmare bestämt i Läppe, där man sannerligen icke får någon vision av den "Fjällhöga Nord".

Gustaf Helén har i Vingåkersboken del I en drastisk skildring av spelmannen "Sjuttiåttan" på sid. 30 - 31.

B. EJ PUBLICERAT MATERIAL

1. 75 Folkmelodier, upptecknade 1879 - 1880

av A. P. Andersson, folkskollärare i Berga, Vingåker.

Avskrift från Musikaliska Akademiens bibliotek av Gustaf Wetter. Avskriften är renskriven av en skicklig notpräntare, Nils E. Fält, Malmgatan 2 c, Katrineholm. Alla kommentarer är prydligt maskinskrivna.

Avskriften är i sådant skick, att den direkt kan utgivas i en facsimile-upplaga. För mig personligen och för Södermanlands Spelmansförbund vore det synnerligen önskvärt, att dessa märkliga uppteckningar kunde publiceras.

2. Aug. Widmark d. ä:s och Aug. Widmark d. y:s notbok, sammanlagt 199 melodier.

132 st i den förra och bl. a. 15 intressanta amerikanska folkmelodier i den senare. Mig veterligt är detta den enda notbok, som innehåller både svensk och amerikansk folkmusik. En tidningsartikel om notboken (Katrineholms Kuriren 11.7.1974) bifogas. Notboken bifogas i fotostatkopia och är läsbar, ty Widmark d. ä. (1824 - 1878) skrev tydlig notskrift, sonen desslikes.

3. Nils Denckers uppteckningar 1931 - 1932

för Landsmålsarkivet (ULMA), Uppsala. (Heter nu Landsmåls- och Folkminnesarkivet, Uppsala).

Oppunda Härads Spelmän

Aug. Widmark 1824 - 1878

C. A. Lindblom 1830 - 1905

120 melodier efter Widmarks och Lindbloms lärjungar:

a) Gustaf Pettersson, Valla, 1847 - 1932

b) Gustaf Kjellgren, Valla,

samt dennes broder

c) Aug. Andersson, Kölsta, Sköldinge

Avskrift av Fält + maskinskrivna kommentarer.

4. Nils Denckers uppteckningar 1934

12 melodier upptecknade efter

a) Erik Axel Wester

8 melodier upptecknade efter

b) Josef Evald Emanuel Larsson

Noterna avskrivna av Fält + maskinskrivna kommentarer.

5. Ellen Lagergren 1932

ULMA 4002 x, 4 blad 4:o

Midsommar, bröllop

3 blad 4:o med intressanta uppgifter om bröllop, meddelade av Per Olsson, f. 1851 i Hjälmarstorp, V. Vingåker.

6. Johanna Lundström 1936

ULMA 9552.

a) Kyrkfärd och kyrkbåt, 40 blad 4:o

varav 38-40 bifogas, som handlar om

Tisnärbåten och
Stora Kyrköka i Tisnaren

På sid. 40 finns intressanta uppgifter om klädedräkten.

7. Johanna Lundström 1936

ULMA 9892 x, 26 blad 4:o,

varav 10-13 handlar om två stora trollgubbar i "Westrävingåker", Skenäsä Olle och Svinstu Fredrik, och deras bedrifter. Svinstu-Fredrik (Fredrik Lindroth) var morbror till Aug. Widmark d. ä.

Johanna Lundström har under åren 1932 - 1938 till ULMA insänt icke mindre än 4141 blad i A5-format med visor, anteckningar om kloka gubbar, öknamn, Staffansgång, bröllopsseder, julkalas, spökhistorier m. m. Alldeles fantastiskt vilken flit, möda och forskariver den rara människan ådagalagt; allt material från V:a Vingåker. Tänk vilka fynd V:a Vingåkers Hembygdsförening kan göra där! Varför inte publicera hela materialet?

8. Karl Johan Jansson

ULMA 2381

Grötrim från V. Vingåker.

Di va arga på prästen i Vingåker. Så sa prästen en gång till en dräng på en julbjudning: "Här blir ingen gröt, förrän du rimmar te gröten". Då svara drängen:

"En afton var ja´ ute å gick,
ett möte ja fick,
en välsadlad häst
å Vingåkers präst!
Te Fäbod-Stina han for,
för där ligger han å gnor
i år så väl som i fjor
... den gröten ä go(e)r.

Kan detta sköna grötrim månne hänsyfta på Johan Peter Wåhlin (1786-1861)?

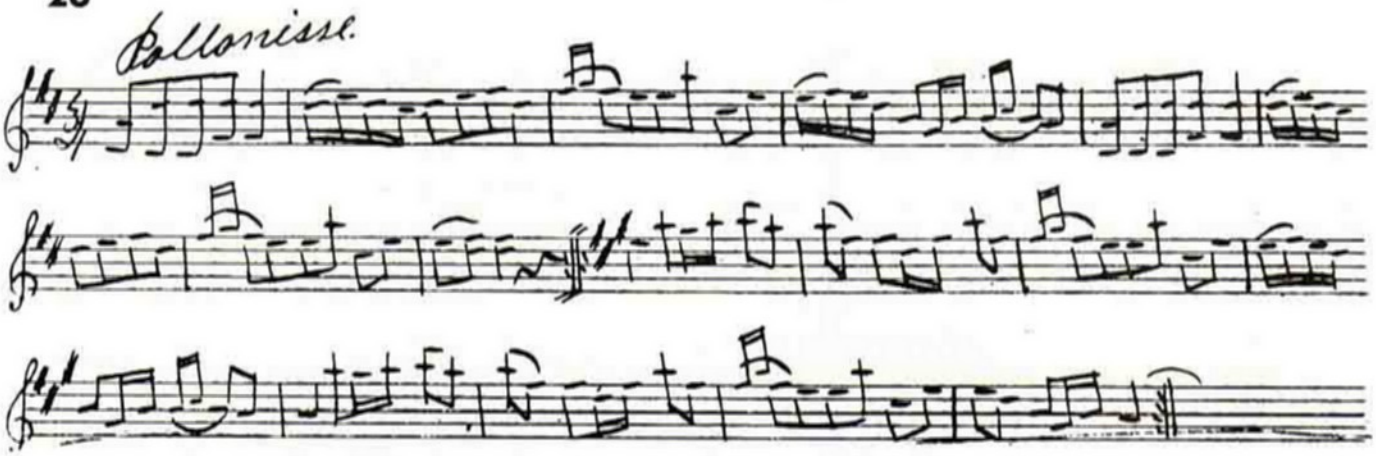

POLSKA ur Widmarks notbok

9. Gustaf Wetter

Av Gustaf Wetters 603 uppteckningar efter spelmän i Södermanland, meddelar jag följande 89 melodier, upptecknade 1932-1937 efter Aug. Widmarks lärjungar:

a) C. E. Eriksson (Carl Eric i Lind)

född 12.6.1856, död 26.8.1938.

59 melodier. Avskrift av Fält + maskinskrivna kommentarer.

b) Per Johan Andersson (Per Johan i Hissjö)

född 4.11.1853, död 22.3.1948.

30 melodier. Avskrift av Fält + maskinskrivna kommentarer.

c) Axel Johansson (Sme´ns Axel)

född 12.4.1859, död 2.10.1949.

3 melodier. De tre melodierna återfinns på sid. 13-14 i fotostatkopior efter Wetters uppteckningar i Sörmlandslåten nr 1/1970 (i förteckningen A:2). Fält har prän-tat de tre melodierna prydligare än Wetter. Dessa tre avskrifter kan erhållas, om Ni så önskar.

10. Några spelmän i Västra Vingåker och Österåker under senare hälften av 1800-talet.

Uppgifter, antecknade ur minnet, på uppdrag av Södermanlands Spelmansförbund gm Gustaf Wetter, sommaren 1942 av f.d. möbelhandlare John Johansson, V:a Vingåker.

Korta biografiska notiser om 19 mer eller mindre märkliga spelmän i V:a Vingåker och Österåker. Uppgifterna interfolieras av 43 melodier i avskrift eller i originaluppteckningar av Johansson.

Följande spelmän är representerade:

a) Motorpa Pelle från Österåker

2 melodier

b) Aug Widmark (troligen avskrift)

6 melodier

c) T. Olsson i Bromma

3 melodier

d) A. P. Andersson, Bromma

3 melodier

e) Carl Eric i Lind

6 melodier (därav 3 kadriljer)

f) Per Johan i Hissjö

10 melodier

g) 78-an

2 melodier

h) Höglorvan (Vingåkers brudpolska)

1 melodi

i) Gabriel Jonsson

1 melodi

k) Dahlgren, Horsnäskrogen

1 melodi

l) Korpral Östlund

1 melodi

John Johansson hade mycket noter, som han skänkte till Spelmansförbundets arkiv. Det är svårt att avgöra, vilket som är originaluppteckningar och vilka som är avskrifter. Spelmän skrev i sina notböcker av rubb och stubb. Så gjorde ju även Aug. Widmark d.y.

Johansson kände väl till de gamla spelmännen i Vingåker och Österåker och hans biografiska uppgifter är värdefulla. Hans uppteckningar kan erhållas i avskrift eller fotostatkopior. Jag tror dock att de 43 melodierna som jag valt ut är det viktigaste av Johanssons uppteckningar av folkmusik från Vingåker.

11. Musikkonsulent Olof Andersson, Stockholm

genomkorsade 1935-1936 hela Sörmland för att på uppdrag av Spelmansförbundet uppteckna och insamla tillgänglig folkmusik.

Han upptecknade direkt efter sagesmän 726 och avskrev ur tillhandahållna notböcker 275 melodier, summa 1001 sörmländska låtar.

Från V:a Vingåker upptecknades år 1936 47 melodier efter följande sex sagesmän:

a) Adolf Källström

född 1873 i Morjanå, död i Katrineholm.
5 melodier

b) Wilhelm Löthman

född 1866 i Julita, år 1936 boende i Vadsborg, V:a Vingåker.
6 melodier

c) Axel Wester

född 1878, död 1958, V:a Vingåker.
21 melodier

d) Albert Gustafsson

född 1866, L:a Nästorp, V:a Vingåker.
7 melodier

e) Evald Larsson

född 1899.
4 melodier

f) Erik Arvid Johansson

född 1882 i Floda, Berga, V:a Vingåker.
4 melodier

De sistnämnda är låtar från Floda. Alla dessa spelmän är nu (1974) döda utom Erik Arvid Johansson.

Förutom artikeln om Widmark d.ä:s och Widmark d.y:s notbok i Katrineholms Kuriren av den 11.7 1974 bifogas ett exemplar av samma tidning av den 20.6.1974 med en artikel med titeln "Några märkliga Vingåkersdanser".

C. FÖLJANDE 2 BANDINSPELNINGAR BIFOGAS:

I. Melodi på ort och ställe

Vingåkersdansen. Radioprogram av Hilding Pettersson.

Följande avsnitt behandlas:

1. Gustaf Wetter intervjuas om Vingåkersdansen av Hilding P.
2. Vingåkers brudmarsch Wetter-Wedberg-Kjellström
3. Olof Olsson berättar om Säfstaholm
4. Melodier från Vingåker (Gunnar Hans ork.) 2 polskor efter Carl Eric i Lind
5. O.O. Säfstaholmsäpplet
6. G. Hahns ork.: Vals efter Spel-Eric
7. Vingåkern dansar med sin lilla vän
8. Calle P berättar om Vadstorparn
9. Wetter-Wedberg-Kjellström spelar koral från Vingåker
10. Kattrina i Klövhälla berättar en älghistoria
11. Prins Wilhelm: Därhemma. Sång av Anders Börje

II. Ur Södermanlands Spelmansförbunds arkiv

Intervju med f.d. småskollärare fru Frida Nilsson, Djulögatan 35 a, Katrineholm

av Gustaf Wetter och Arne Blomberg.

Fru Nilsson sjunger bl.a. soldatvisor och visor om vingåkersflickornas klädedräkt. Fru Nilsson är av gammal vingåkerssläkt och talar bra vingåkersdialekt.

S:a 593 melodier bifogas från följande uppteckare:

A. P. Andersson
Aug. Widmark d.ä. och d.y.
Nils Dencker
Gustaf Wetter
John Johansson
Olof Andersson

I 49 år har jag verkat i Södermanland som aktiv spelman och uppteckare av folkmusik och vågar avgiva det omdömet, att ingen socken i Södermanland kan i fråga om sörmländsk folkmusik mäta sig med V:a Vingåker vare sig beträffande kvaliteten eller kvantiteten.

Katrineholm augusti 1974

Gustaf Wetter

Gustaf Wetter tecknar upp låtar efter Smens Axel

Gustaf Wetter
Bibliografi

Gustaf Wetter har varit en mycket produktiv skribent. Nedanstående lista omfattar huvudsakligen det material som bevarats i spelmansförbundets arkiv. Förteckningen är säkerligen långt ifrån komplett. Red är tacksam för kompletteringar.

1925	Folklåt och olåt	Katrineholmsposten	1925-08-28
	En ädel svensk handaslöjd - fiolmakeriet	Katrineholms-Kuriren Eskilstuna-Kuriren	1925-10-14 1925-10-12
1931	För hundra år sedan... (om bröllopsseder m.m.)	Katrineholms-Kuriren	1931-12-16
1937	Om fåglasång och annan fälåt, skrock och skrömt i svensk folkmusik	Slöjd och ton	1937/1-2
1941	Om Karl Erik i Lind, Per Johan i Hissjö och andra spelmän i Katrineholmstrakten	?	1941-
1945	John Johansson, Katrineholm, 75 år	Katrineholms-Kuriren	1945-02-24
1946	Från Östra Vingåker fordomdags (Bl.a. Svinstu-Fredrik)	Katrineholms-Kuriren	1946-07-24
1947	Södermanlands Spelmansförbund. Illustrerad historik i samlingen Sörmlandslåtar (Sörmländska Handlingar nr 12)		1947-
1948	Per Johan i Hissjö i.m.	Katrineholms-Kuriren	1948-03-24
1949	Sme´ns Axel i.m.	Katrineholms-Kuriren	1949-07-07
1950	Södermanlands Spelmansförbund (historik)	Festskrift, utgiven till spelmansförbundets 25-årsjubileum 1950	
	Om Vingåkers Widmark, Carl Erik i Lind, Per Johan i Hissjö, Sme´ns Axel och andra gamla spelmän i katrineholmstrakten.	Festskrift, se ovan	
1952	Folke Andersson 60	Katrineholms-Kuriren	1952-12-09
1953	Knäppolskans kompositör i Vingåker har fyllt 75 år (om Axel Wester)	Katrineholms-Kuriren	1953-03-23
	Klok gumma i St. Malm trollade bort både tandvärk och kosjuka	Katrineholms-Kuriren	1953-03-27
	Widmark i Vingåker, den siste som lärde sig att spela av näcken	Katrineholms-Kuriren	1953-05-16
	Anders Gustaf i Hägerbo i.m.	Katrineholms-Kuriren	1953-06-08
	Svensk folkmusik slog an på spanjorer i Pamplona	Katrineholms-Kuriren	1953-07-18
1954	En spelmansresa i Österled	Hembygden	1954-
	Uppsalastämman och folkmusiken	Hembygden	1954-
	K.A. Blomquist, Ärla, död	Storpolskan	1954/1
	Tyska klocko´	Storpolskan	1954/2

1955	Midsommarvisor och majstångsmarscher från katrineholmstrakten	Katrineholms-Kuriren	1955-06-24
	Förord och efterskrift med kommentarer till låtar och spelmän	56 Sörmländska låtar	1955
1956	Hjalmar Björklund i. m.	Södermanlands Nyheter	1956-10-03
1957	Bernhard Boström i. m.	Katrineholms-Kuriren	1957-09-21
1958	Robert Nordström i. m.	Katrineholms-Kuriren	1958-03-10
	Flenmon död	Katrineholms-Kuriren	1958-11-12
	Spelmännens vän och beskyddare	Flens Dagblad	1958-11-12
1959	Ivar Hultström i. m.	Katrineholms-Kuriren	1959-01-02
	Axel Wester i. m.	Katrineholms-Kuriren	1959-02-21
1960	Riksspelledaren har ordet	Spelmansbladet	1960/helgnr
	Carl Nordberger 75 år	Spelmansbladet	1960/helgnr
	Per Hörbergs julpolska	Spelmansbladet	1960/helgnr
	Vem vet vad?	Spelmansbladet	1960/helgnr
	Konrad Eriksson i. m.	Katrineholms-Kuriren	1960-05-24
1961	Vem vet vad?	Spelmansbladet	1961/1
	Om givandets glädje	Hembygden	1961/1
	Känd Spelman fyller sjuttio	Folket	1961-03-08
	Spelmannen Ivar Boström 75 år	Katrineholms-Kuriren	1961-04-11
	Några reflexioner som mest kretsar kring problemet spelmännen och spriten	Spelmansbladet	1961/helgnr
1962	Allvarsord	Hembygden	1962/1
	Musiken och sången på Tosia Bonnadan	Hembygden	1962/4
	Violinen och dess värld	Spelmansbladet	1962-03
	Donation (spelmanslåtar Värmland, Dalsland)	Spelmansbladet	1962-03
	Richard Larsson 80	Folket	1962-02-03
	Arvid Gogman 85	Katrineholms-Kuriren	1962-09-13
	80-årig spelman (Arvid Johansson)	Katrineholms-Kuriren	1962-09-14
1963	Låtar och spelmän från Sommabygden och Gränatrakten	Från Sommabygd till Vätterstrand VII (Tranås Hembygdsgille)	1963-
	Arnold Jern i. m.	Katrineholms-Kuriren	1963-04-26
	Elisabeth Stahl i. m.	Folket	1963-06-06
	De fredliga vårdar (om Ernst Granhammar)	Hembygden	1963/2-3
	Vem vet vad?	Hembygden	1963/2-3
	Röjås Jonas Eriksson och Packos Gustaf Hansson fick de sista Gås-Anders-medaljerna	Hembygden	1963/2-3
	Estlandsfödd 71-årig kvinna sjunger koraler från 1600-talet	Hembygden	1963/2-3
	Från spelmansfronten	Hembygden	1963/2-3
	Gössa Anders död	Hembygden	1963/2-3

	De fredliga vårdar I (om Richard Dybeck	Hembygden	1963/4
	Spelmän ute i bygderna	Hembygden	1963/4
	Från Spelmansfronten	Hembygden	1963/4
	Vem vet vad?	Hembygden	1963/4
	Vingåkersdansen	Hembygden	1963/4
	Den signade dag	Hembygden	1963/5-6
	Gunnar Hahns visbok	Hembygden	1963/5-6
	Hur Svenska låtar kom till	Hembygden	1963/5-6
	De fredliga vårdar II (om Richard Dybeck	Hembygden	1963/5-6
	Vem vet vad?	Hembygden	1963/5-6
	Spelmän ute i bygderna	Hembygden	1963/5-6
	Från Spelmansfronten	Hembygden	1963/5-6
	En intervju med den helige faderns ställföreträdare i Rom	Hembygden	1963/5-6
	Kyrka och folklåt	Hembygden	1963/5-6
1964	Arvid Gogman i. m.	Katrineholms-Kuriren	1964-07-18
	Richard Dybeck III (om melodien till Du gamla, Du fria)	Hembygden	1964/1-2
	Spelmän ute i bygderna	Hembygden	1964/1-2
	Far ska hald stranjar på fiåolin	Hembygden	1964/1-2
	Vem vet vad? (Den långa dansen, Wetter ger svar på frågan)	Hembygden	1964/1-2
	Otto Andersson 85 år	Hembygden	1964/1-2
	Från Spelmansfronten	Hembygden	1964/1-2
	Vingåkersdansen - Vingåkersvalsen. Tillbakablick inför en skulptur	Hembygden	1964/3
	Vem vet om polskmelodier?	Hembygden	1964/3
	Svensk Folkmusik	Hembygden	1964/3
	Vem vet vad?	Hembygden	1964/3
	Kjellströmsplaketten till Nils Olsson	Hembygden	1964/3
	De fredliga vårdar (om Blinde Janne)	Hembygden	1964/4
	De fredliga vårdar (Vingåkers Widmark, Sörmlands störste speleman	Hembygden	1964/4
1965	Förord till nytryck av "50 Sörmlandslåtar". Uppgifter om Olof Andersson och hans sörmländska upptecknings arbete 1936.		
	Efterskrift till samma låthäfte. Innehåller kommentarer till låtarna samt biografier om följande spelmän:		
	Anders Gustaf Andersson, Mörkö Axel Axelsson, Östtorp Melker Andersson, Råby-Rönö Carl-Gustav Axelsson, Flodafors Karl Edvard Karlsson, St. Malm Rikard Forsman, Oxelösund Anders Gustaf Eriksson, Floda Albert Gustafsson-Wall, V. Vingåker Robert Nordström, Lerbo Johan Teller, Österåker Evald Andersson, Björnlunda		

Oskar Haglund, Strängnäs
Ferdinand Gustafsson, Björkvik
Frans Pettersson, Södertälje
Karl Holmgren, Svärta
Ivar Hultström, Flodafors
August Hagberg, Skebokvarn
Johan August Malmqvist, Floda
Axel Wester, V. Vingåker
Gunnar Olsson, Eskilstuna
Hugo Steen, Eskilstuna
Richard Ahlberg, Sköldinge
P. A. Appelqvist, Vadsbro

1966	Torntutning i Västerås och Strängnäs	Folket	1966-12-21
	Färgstarka strängnässpelmän - Gustaf och Gunnar Sjögren	Folket	1966-12-17
	Lantzens julpolska - soldatglädje	Folket	1966-12-22
1967	Hugo Pettersson i. m.	Folket	1967-01-07
	En vanvördig visa om några svenska kungar. Uppteckn-nad 1954 av GW efter J G Svensson	Folket	1967-04-29
	Sörmlands spelmän gratulerar Lindell	Katrineholms-Kuriren	1967-11-23
1968	Några reflexioner om SSR i allmänhet och spelmans-året 1967 i synnerhet.	Trycksak till medlemmarna i Södermanlands Spelmansförb.	1968-
	Riksspelman Albert Boström i Floda, konstnär med murslev, pensel och stråke	Folket	1968-02-03
	Spelmansstämmorna i Södermanland under 1968	Sörmlandslåten	1968/julen
	Lantzens julpolska och andra soldatvisor	Sörmlandslåten	1968/julen
1969	Färgstarka strängnässpelmän - Gustaf och Gunnar Sjögren	Sörmlandslåten	1969-04
	Otto Andersson 90	Sörmlandslåten	1969-06
	Avlidna spelmanskamrater	Sörmlandslåten	1969-06
	Torntutning i Västerås och Strängnäs	Sörmlandslåten	1969-06
	Folkmusikforskningens främste i Norden, Otto Andersson, 90	Folket	1969-04-25
	Fyra spelmän i. m.	Folket	1969-06-05
	Anders Gustaf Rosenberg och hans medhjälpare	420 Svenska Danspolskor m. m.	1969
	Svinstu-Fredrik, trollkarlen i Östra Vingåker	Sörmlandslåten	1969/julen
1970	Richard Larsson i. m.	Folket	1970-05-13
	Här är berättelsen om en sörmländsk spelman som aldrig tvättade sig	Folket	1970-12-24
	Sme´ns Axel	Sörmlandslåten	1970/1
	Årdalapolskan	Sörmlandslåten	1970/2
	Ragnar Schelén i. m.	Sörmlandslåten	1970/2
	Richard Larsson i. m.	Sörmlandslåten	1970/2
	Seth Carlsson, några minnesord	Sörmlandslåten	1970/3
1971	Juli Hömånad. Komposition av GW	Katrineholms-Kuriren	1971-07-12
	Tystbergavisan	Sörmlandslåten	1971/1
	En hälsning från tre veteraner	Sörmlandslåten	1971/1
	Nils Olsson och Gullik Falk	Sörmlandslåten	1971/1

	Arnold Lundqvist i. m.	Sörmlandslåten	1971/2-3
	Alvar Rosén i. m.	Sörmlandslåten	1971/2-3
	Anna Andersson bortgången	Sörmlandslåten	1971/2-3
1972	Riksspelman Albert Boström i Floda	Sörmlandslåten	1972/1
	Julita Brudmarsch	Sörmlandslåten	1972/1
	OA:s minnessten	Sörmlandslåten	1972/1
	Uno Carlsson i. m.	Sörmlandslåten	1972/1
	Arvid i Hjulesta 90 år	Katrineholms-Kuriren	1972-09-14
1973	Nils Olsson i. m.	Sörmlandslåten	1973/1
	Schottis upptecknad av GW	Sörmlandslåten	1973/1
1974	Om hela jordens blomsterfång	Katrineholms-Kuriren	1974-05-07
	Vingåkers höglorv och andra sörmländska brudpolskor	Katrineholms-Kuriren	1974-06-05
	Aug Widmark d. ä:s och Aug Widmark d. y:s notbok	Katrineholms-Kuriren	1974-07-11
	Erik Andersson, Valla, avliden	Sörmlandslåten	1974/1
	Lerbo gökar och Skillinge hökar	Sörmlandslåten	1974/1
	Tack, Göthe Wahlén	Sörmlandslåten	1974/1
	Widmarks notbok	Sörmlandslåten	1974/2
1975	Carl Gustaf Axelsson i. m.	Katrineholms-Kuriren	1975-07-29
	Yngve Andersson i. m.	NTÖD	1975-07-10
	Edith Söderberg i. m.	Folket	1975-10-23
	Holger Andersson död	Sörmlandslåten	1975/1
	C G Axelsson i. m.	Sörmlandslåten	1975/2
	Yngve Andersson i. m.	Sörmlandslåten	1975/2
1976	Boströmiana	Sörmlandslåten	1976/1
	Några märkliga vingåkersdanser	Sörmlandslåten	1976/1
	Jon-Eric Öst och Södermanlands Spelmansförbund	Sörmlandslåten	1976/2
	Präntad ton, något om gamla spelmansböcker	Sörmlandslåten	1976/2
	Folkmusikfonden	Sörmlandslåten	1976/2
	24 låtar, värdefull gåva till Spelmansförbundet	Katrineholms-Kuriren (?)	1976-11-12

GUSTAF WETTER - EJ PUBLICERAT

Om den svenska allmogemusiken.
(Wäxjö april 1923)

Pettersson-Berger och Nils Anderssons låtsamling.
Ett apropå till DN-inlaga.

Barnkolonien på Aspenäs under första världskriget.
Några minnesbilder.

Unge herrn på Mellby.

Per Hörbergs julpolska.

Gamla lekar på julfest för 150 år sedan.

Katrineholms herrgård i Småland.

Baksidesbild:
Gustaf Wetter och Ivar Hultström

Tofters tryckeri ab, Österåla 1977